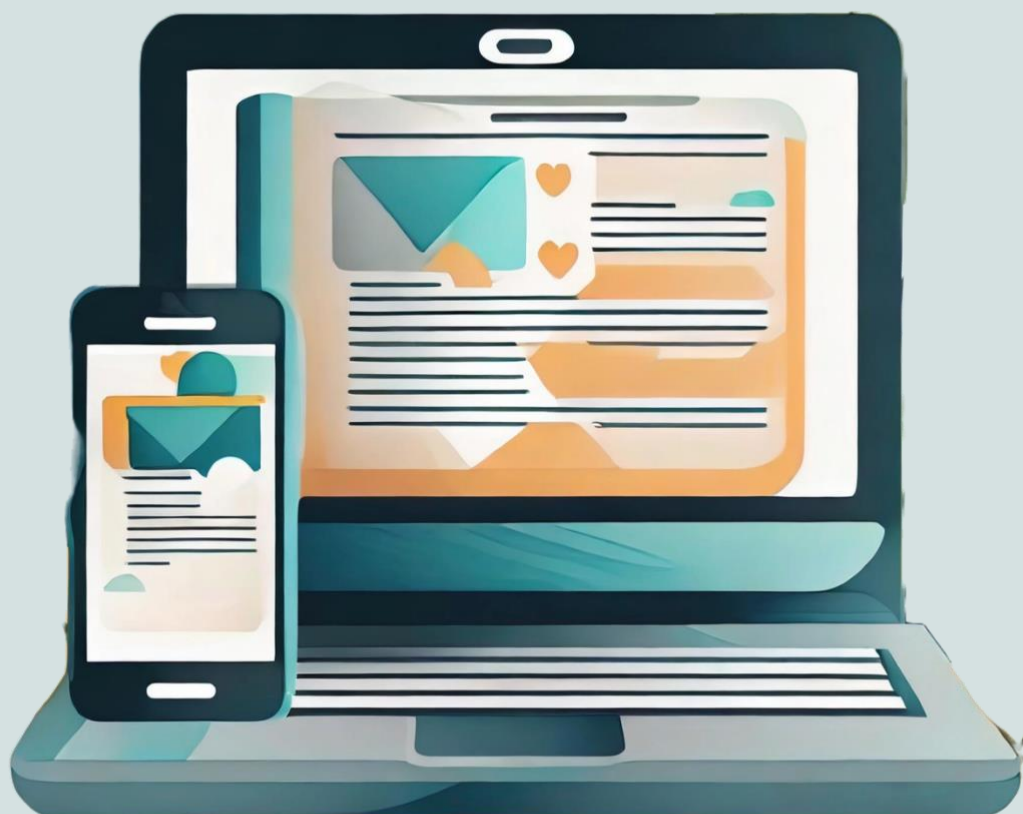

Personer med funktionsnedsättning och användning av digitala hjälpmedel: smarta telefoner, datorer och surfplattor 2025

Om rapporten

Denna rapport är framtagen av Begripsam i samarbete med Centrum för Klinisk Forskning (CKF) Region Dalarna. Data som utgör underlag för rapporten kommer från undersökningen Svenskarna med funktionsnedsättning och internet, SMFOI 2025. Datainsamling har tidigare skett 2017, 2019, 2021 och 2023.

För att kunna jämföra om det finns skillnader mellan personer som har eller inte har funktionsnedsättning finns det i SMFOI en jämförelsegrupp av personer utan funktionsnedsättning, som matchar deltagarna i SMFOI avseende ålder, kön och var i landet de bor. I rapporten finns också jämförande data från en undersökning som genomfördes i samarbete med PRO. Denna datainsamling skedde 2024 men vi har valt att ha med den som en jämförelsemöjlighet där äldre personer med och utan funktionsnedsättning är representerade.

Antal som svarade på enkäten 2025 var:

- Personer med funktionsnedsättning: 1 206.
- Personer i jämförelsegruppen utan funktionsnedsättning: 1 143.

I årets undersökning är det en grupp som är så liten att du som läser och försöker tolka de olika resultaten behöver ha detta i åtanke. Det är gruppen dövblinda personer. Det finns ganska få dövblinda personer i samhället och den här gången lyckades vi bara nå 12 personer i denna grupp. Vi måste därför vara mycket försiktiga med att tolka det resultatet och i våra kommentarer har vi därför inte tolkat hur situationen är för dövblinda personer. Vid jämförelser över tid bör du som läsare beakta att mindre förändringar kan bero på slumpmässig variation, särskilt i grupper med få svarande.

Arbetet med att producera rapporten har letts av Stefan Johansson, teknologie doktor och VD vid Begripsam AB. Den vetenskapliga granskningen har letts av docent Catharina Gustavsson vid CKF. Rapporten ingår i en serie rapporter som ges ut under 2026 vars syfte är att ge aktuella lägesbilder av hur personer med funktionsnedsättning använder internet. Dessa rapporter kompletterar bilden av internetanvändning i den svenska befolkningen. Arbetet med dessa rapporter koordineras av Kerstin Ivarson Ahlstrand, projektledare vid Begripsam.

Datainsamling och vetenskapliga analyser har skett inom ramen för forskningsprogrammet CoDesign for Accessibility, CoDeAC. De frågeställningar som ligger till grund för datainsamlingen och analyser görs i nära samarbete med Föreningen Begripsam och med organisationer och individer i den svenska funktionsrättsrörelsen. Forskningsarbetet har sin grundfinansiering genom medel från Forte

och CKF. Rapporten är framtagen med finansiering av Post- och telestyrelsen.

Använd gärna det här materialet för att sprida kunskap men ange källan. Samtliga rapporter går att hitta via www.begripsam.se/internet.

Omslagsbilden är skapad av Karin Forsell med hjälp av AI, Adobe Firefly.

Stockholm, Januari 2026.

Lättläst sammanfattning

Den här rapporten handlar om hur personer med funktionsnedsättning använder smarta telefoner, datorer och surfplattor.

Rapporten bygger på Begripsams undersökning som heter **Svenskarna med funktionsnedsättning och internet**.

1 206 personer med funktionsnedsättning har svarat på frågor.
1 143 personer utan funktionsnedsättning har också svarat.
Det gör att vi kan jämföra.

Viktiga resultat

Många har inte råd

Många personer med funktionsnedsättning har låga inkomster.
Det är dyrt att köpa nya telefoner och datorer.

Men ibland måste man byta ut en telefon som fortfarande fungerar.
Till exempel när BankID slutar fungera på äldre telefoner.
Många önskar att de kunde använda sin utrustning längre.

En smart telefon är nödvändig

De flesta har en smart telefon.
Men det finns personer som inte har råd med en smart telefon.

Utan smart telefon är vardagen svår.
Telefonen behövs för att

- identifiera sig med BankID
- betala
- uträtta ärenden
- ta emot information.

Kunskap och stöd saknas

Det finns mycket inbyggd hjälp i telefoner och datorer.
Men många vet inte att hjälpen finns eller hur den används.

Det finns till exempel funktioner för att

- göra text större
- låta telefonen läsa text högt
- få hjälp att skriva rätt
- komma ihåg saker

Tidigare kunde man få hjälpmedel förskrivna.
Då fick man också lära sig hur de fungerade.

Nu är hjälpmedlen inbyggda i apparaterna.
Men stödet att lära sig använda dem har försvunnit.

Nu måste man själv ta reda på

- vilka hjälpmedel som finns
- hur man ställer in hjälpmedlen
- hur man använder dem.

Det är för svårt för många.

Internet och betalning

De flesta har internet hemma via wifi.
Många använder också mobilt bredband utanför hemmet.

Ofta betalar man ett fast pris per månad.
Men personer med funktionsnedsättning har oftare begränsad surf.
Det beror ofta på pengar.

Vissa gruppboenden saknar internet.
I andra fall måste de boende betala själva.
Det är inte alla som har råd.

Tillgång till olika apparater

De flesta har en smart telefon.
Färre har en dator.
Ännu färre har en surfplatta.

Apparater används på olika sätt.

- Telefonen används till det mesta
- Datorn används för längre texter
- Surfplattan används för nöje, som att läsa eller titta på film

Hjälpmedel i vardagen

Personer som är blinda, har nedsatt syn, är döva
eller har nedsatt hörsel använder ofta hjälpmedel.

Vanliga hjälpmedel:

- Förstoring av text
- Skärmläsningprogram som läser text högt
- Stavningskontroll

- Tal till text (prata in text i stället för att skriva)
- Bildtelefon för teckenspråk

Många använder också apparaten som ett minne.
De tar bilder för att komma ihåg
och använder kalendern för påminnelser.

Svårigheter på internet

Många tycker att internet är svårt.

Vanliga problem:

- Text är för liten att läsa
- Hemsidor fungerar dåligt
- Det är svårt att navigera
- Telefonerna blir större, det är svårt att hålla dem i en hand
- När något uppdateras ändras allt och man måste lära om

Många behöver hjälp

34 procent av personer med funktionsnedsättning
brukar be någon om hjälp med saker på internet.
Vissa behöver hjälp med nästan allt de gör på internet.

Bland personer utan funktionsnedsättning
behöver 21 procent hjälp ibland.

Vad behöver bli bättre?

Alla ska ha tillgång till en smart telefon

Samhället kräver att man har en smart telefon.
Därför borde alla få hjälp att skaffa en.
Det borde vara som med elektricitet och vatten.
Något som alla har rätt till.

Mer anpassad utbildning

Det behövs utbildning i hur man använder sina apparater.
Utbildningen måste vara anpassad
för personer med olika funktionsnedsättningar.

Bättre design

Hemsidor och appar måste bli lättare att använda.
De måste fungera med hjälpmedel.
Text ska gå att förstora.
Det ska vara lätt att hitta rätt.

Innehåll

Om rapporten.....	2
Lättläst sammanfattnings.....	4
Viktiga resultat	4
Svårigheter på internet	6
Vad behöver bli bättre?.....	6
Övergripande analys	9
Det går inte att förutsätta att alla har en viss utrustning	9
Hur många apparater behöver vi?	11
Bristande kunskaper leder till låg kapacitet	12
Utebliven tillgång till hjälpmedel, inställningar och anpassningar leder till ineffektiv digital samhällsservice.....	14
Vissa typer av hjälpmedel och hjälpmedelsfunktioner är underutnyttjade	16
Resultat.....	18
Uppkoppling och betalning	18
Jag köper en surfpott när jag har råd	28
Någon annan betalar för mitt internet	29
Tillgång till smarta telefoner, datorer och surfplattor	30
Behov av hjälp	31
Förekomst av hjälpmedel	34
Smarta telefoner	36
Datorer	43
Surfplattor	51
Jämförelse mellan samma hjälpmedel i olika apparater	58
Deltagarnas bakgrund	62
Vilken eller vilka av dessa diagnoser, funktionsnedsättningar eller svårigheter har du?.....	62
Åldersintervaller	63
Vilken är din könstillhörighet?	63
Är svenska ditt första språk?	64
I vilket län bor du?	64
I vilken typ av ort bor du?	65
I vilken typ av boende bor du?	65
Brukar du be någon om hjälp med att göra saker på internet?.....	65
Får du hjälp av någon i din vardag?	66
Bor du tillsammans med någon?.....	66

Vilken är din högsta utbildning?.....	67
Vad av följande stämmer med din nuvarande situation?.....	68
Vilken inkomst har du per månad?	68
Om svenskarna med funktionsnedsättning och internet SMFOI.....	69
50 diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter har blivit 10 grupper	69
Gruppernas inbördes storlekar	72
Jämförelsegrupp av personer utan funktionsnedsättning.....	72
Män och kvinnor	73
Personerna som deltar i våra undersökningar är användare av internet.....	73
Förekomst av funktionsnedsättning i populationen	74
Referenser till källor om förekomst av funktionsnedsättning	76

Övergripande analys

Det går inte att förutsätta att alla har en viss utrustning

Ett vanligt problem som lyfts upp av personer med funktionsnedsättning är att de återkommande ställs inför att behöva ersätta för dem fullt fungerande telefoner eller datorer därför att de känner att framförallt bankerna tvingar dem till det. En mycket stor andel av personer med funktionsnedsättning har låga inkomster. I många fall är deras ekonomi helt beroende av samhällets stödsystem. De inkomster man har gör det svårt att köpa ny utrustning och det känns i många fall fel att behöva prioritera ett inköp som ersätter något som i grunden fungerar. Det kan finnas många andra saker en person med låga inkomster kan behöva prioritera. Om man är i en sådan situation att ny utrustning ska behovsprövas till exempel av en handläggare inom socialtjänsten så är man dessutom helt beroende av att få beslut som medger inköp av ny utrustning. Det finns ingen automatik i att samhällets stödsystem ersätter de påtvingade extra kostnaderna och det är heller inte ett realistiskt alternativ att avstå från att kunna identifiera sig digitalt. Ett representativt fritextsvar ser ut så här:

”Om smartphone: Även de billiga är dyra och ska ofta bytas dessutom. Bör ha en ny Android men då blir det extra dyrt. Ständiga funderingar på hur länge bank-id gäller. När blir min Android för gammal. Och jag tror inte vi funktionshindrade är särskilt rika. Borde vi inte få extra bidrag till detta vansinne?” (ID 1642).

Framförallt uppstår det här problemet när BankID slutar fungera på vad bankerna har bestämt är för gammal utrustning. De personer som drabbas av detta har svårt att förstå varför deras fullt fungerande utrustning ska behöva bytas. Här finns också hållbarhets- och miljöargument. Varför hittar vi inte andra sätt att lösa problem som gör att utrustning kan användas mycket längre?

”Svårt att logga in på min dator med bank-id. Beror kanske på att min dator är gammal, vet ej” (ID 388).

”Har en gammal iPhone som begränsar mitt användande” (ID 388).

Observera att citaten ovan kommer från samma användare. Det är alltså en person som både har en gammal dator och en gammal telefon. I båda fallen hämmar detta användningen. Inte för att utrustningen har slutat fungera utan för att leverantörer har bestämt

att det är dags för den här personen att skaffa ny utrustning. Ofta med hänvisning till säkerhet.

En person svarar att nya typer av stödfunktioner inte finns i datorn.

”Min dator är gammal. Nämnade finesser finns ej, önskar att äldre program skulle fungera” (ID 1115).

Flera deltagare tar upp vad de anser är en konflikt mellan två övergripande samhällsperspektiv:

- Att medverka i effektiviseringen av samhället genom att vara digital
- Att ta ansvar för sin egen hälsa och sköta sig så att belastningen på ett ansträngt sjukvårdssystem minskar.

De känner ett starkt tryck från samhället att använda de digitala tjänsterna, att ”hänga med” och ständigt uppdatera sin utrustning och anamma de digitala sätten. Samtidigt finns det röster i samhället om menar att just denna användning kan vara något som påverkar hälsan.

”När det gäller det ekonomiska - Om staten anser att det är ok att göra om saker så att det blir tvunget att ha en smartphone så bör också staten bekosta det. Ur hälsoperspektiv så är bland det första de säger åt dig när du blir utbränd att du ska göra dig av med din smartphone om du har en” (ID 237).

Att leva som andra – att ha en smart telefon

Andemeningen i den svenska funktionshinderspolitiken är att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra. Det finns ett betydande antal personer med funktionsnedsättning som inte har tillgång till en smart telefon. Det finns starka argument för att kunna leva som andra så behöver man åtminstone en smart telefon. En liten andel personer med funktionsnedsättning säger att de inte vill ha en smart telefon men för den stora gruppen som saknar telefon så handlar det om bristande ekonomiska resurser och bristande kunskaper.

Dessa personer borde få tillgång till en smart telefon och även en internetuppkoppling och det borde ligga inom normen för vad som är rimligt att alla medborgare ska ha tillgång till. Men exempelvis säger normen för försörjningsstöd att alla har rätt till dagstidning och telefon och det är skrivningar som snarare pekar bakåt mot tillgång till fast telefon. Att ha tillgång till internet kan liknas vid tillgång till elektricitet och vatten och sådana resonemang förs i den svenska bredbandsstrategin. Det är en grundläggande infrastruktur som alla behöver ha tillgång till.

”En modern mobil, iPhone eller Android, är ett fantastiskt hjälpmedel för synskadade om man lär sig använda den” (ID 942).

Alla är inte i en situation där det är naturligt att komma i kontakt med den digitala världen och många har inte de ekonomiska förutsättningarna att hänga med.

”För mig är det uppenbart att många med funktionshinder har sämre ekonomiska förutsättningar att skaffa bra utrustning eller utbildningar vilket gör det svårare att bli van vid datorer, internet och dagens teknik. Har man en Doro-telefon och bor på ett särskilt boende där det inte finns WiFi så är det nästan omöjligt att ens förstå vitsen med internet” (ID 174).

Den som inte har råd att hänga med kan hamna i ett läge där ingen utrustning längre klarar kraven. Eller där känslan är att man snart är i ett läge där det inte längre kommer att fungera.

”Jag har valt bort BankID på dator för jag har ingen modern dator. Jag har en så gammal telefon så min banks app funkar inte på telefonen så jag loggar in på webben via telefonen o mobilt BankID. Det känns lite sådär. Men har funkad hittills” (ID 148).

”Rädd att min telefon snart är för gammal och vet inte hur jag ska skaffa en ny” (ID 575)

Det finns också förhoppningar om att en ny telefon kanske kan lösa problem som finns med den gamla, till exempel att det skulle gå lättare att identifiera sig.

”Fast med nyare telefon kanske det räcker med ansiktsgenkännande?” (ID 520).

Hur många apparater behöver vi?

Det är uppenbart att för de flesta behövs mer än en apparat för att kunna utnyttja digitaliseringens möjligheter. Stora andelar av deltagarna i SMFOI har tillgång till tre. De använder sin utrustning flexibelt efter vad situationen och miljön kräver. Om någon tvingas prioritera så finns en tydlig ordning där de flesta då skulle välja att ha en smart telefon.

Många använder telefon och dator för olika ändamål och kan även uppleva olika svårigheter beroende på vilken utrustning de använder.

”Beroende på om jag använder internet med dator eller telefon så ser det lite olika ut. Via telefon är det svårare att navigera på internet tycker jag. På dator ligger svårigheterna

oftast i att designen inte är tillgänglig med skärmläsare” (ID 652).

Även om telefonen klarar av många saker så finns det situationer där den inte är bra. En sådan är när man behöver skriva och bearbeta längre texter. Då finns behov av större skärm och programvaror för textbearbetning som fungerar mycket bättre på stor skärm.

”Använder enbart datorn hemma om det är mycket information jag behöver söka, eller egentligen göra något som kräver att jag skriver mycket. Det går så mycket fortare att skriva med datorn än med mobilen annars använder jag i första hand mobilen till allting numera” (ID 104).

”Tycker inte om att använda mobilen så mycket och vill helst ha bra tillgång till tangentbord och gillar också att ha ett ordentligt skärm” (ID 169).

Ju mer arbetsliknande situationer man hamnar i desto viktigare blir datorn. SMFOI frågar inte om utrustning man har tillgång till via sitt arbete utan vårt fokus ligger på personlig tillgång. Här finns dock en stark koppling till att vara anställningsbar. Att bara använda en smart telefon innebär att ha en sämre position på arbetsmarknaden. Många arbetsgivare förutsätter att man har god förmåga att hantera en dator. Att inte använda en dator är därför en stor nackdel för den som söker arbete.

Bristande kunskaper leder till låg kapacitet

Det finns stora behov av ökade kunskaper. Det gäller:

- Hur man bättre kan använda den utrustning man redan har.
- Hur man kan anpassa den utrustning man har så att den på bästa sätt kompenserar för den nedsatta funktionsförmåga man har.
- Hur man kan ställa in operativsystem och webbläsare på bästa sätt
- Hur man kan byta till en webbläsare som ger bättre stöd utifrån ens nedsatta funktionsförmåga.
- Hur man kan skaffa kompletterande funktionalitet via fristående hjälpmedel, appar eller program och hur man kan anpassa dessa.

Idag känner sig många utelämnade till att försöka lösa det här på egen hand. Många klarar inte det och de gör att deras användning av internet inte fungerar så bra som den egentligen skulle. Eftersom vi ser i användningen av internet att ju mer komplexa tjänster vi granskar desto större skillnader är det mellan den som har och inte

har funktionsnedsättning så blir resultatet att personer med funktionsnedsättning är utestängda eller hindrade i att använda vissa tjänster. Det är till stor del samma tjänster som samhällets "digital first" strategi hoppas att medborgarna ska använda. Med digital first menas förhoppningen att medborgare ska välja de digitala samhällstjänsterna hellre än till exempel personliga besök eller telefon.

Här finns en potential i att bygga medborgerlig kapacitet. Det kan beskrivas som en orealiserad potential. Många digitala samhällstjänster har idag en sämre räckvidd i befolkningen än deras potential. Fler i befolkningen skulle kunna använda dem och en sådan möjlighet ligger i att bygga kapacitet eller förmåga hos de som inte använder tjänsterna idag. Eftersom personer med funktionsnedsättning hör till den grupp där det finns stora och ofta livslånga behov av interaktion med samhällstjänster som sjukvård och social omsorg, så finns det stora samhällsvinster i att öka gruppens förmåga att använda de tjänster som redan finns. Denna effekt skulle bli ännu större om tjänsterna dessutom designades så att de blir enklare att använda. Förenklade tjänster kan innebära att fler kan använda dem utan att man behöver skapa ökad förmåga.

För många finns behov av breda generella utbildningar som börjar med att man får bättre kunskaper om den utrustning som man redan har.

"Det borde finnas utbildning i hur man använder internet, datorer, telefoner och surfplattor" (ID 997).

Men det är inte alltid så enkelt som att personer som har en funktionsnedsättning kan gå vilken kurs som helst. Beroende på funktionsnedsättning så behöver utbildaren vara kunnig i hur man gör Anpassningar och inställningar i utrustning och webbläsare, vilka hjälpmedel det finns och hur funktionsnedsättningen påverkar användning. Dessutom behöver kurslokalen och kursmaterialet vara tillgängliga. Möjligheten att hitta kurser har minskat dramatiskt sedan studieförbunden fick sina bidrag starkt reducerade. Utanför de lite större städerna kan det vara svårt att hitta utbildningar eftersom många studielokaler försvunnit.

För vissa spelar det ingen roll hur många stödfunktioner som finns i tekniken. Deras viktigaste stöd är en människa. Det gäller till exempel personer som har stora hjälpbehov med många olika saker i livet. Då är det vanligt att behovet av personlig assistens också gäller för användning av teknisk utrustning.

"Jag kan inte använda dator, telefon eller surfplatta utan någon som hjälper mig i varje steg" (ID 946)

Utebliven tillgång till hjälpmedel, inställningar och anpassningar leder till ineffektiv digital samhällsservice

Under de senaste 10 åren har vi sett en utveckling där operativsystem och webbläsare gradvis har utvecklats så att de idag innehåller funktioner som tidigare fanns som fristående hjälpmedel. Så länge det handlade om fristående hjälpmedel så fanns det en stödmodell utvecklad där man efter bedömning kunde få hjälpmedlet förskrivet och betalt av samhället. Det ansågs viktigt att den som behövde hjälpmedel inte skulle få extra kostnader. I förskrivningsprocessen ingick också utprovning och viss utbildning. Ibland följdes det hela upp med att användaren träffade förskrivaren och stämde av hur hjälpmedlet fungerade.

Att fristående hjälpmedel har integrerats som funktioner i operativsystem och webbläsare är i grunden en positiv utveckling. Det betyder att funktionerna finns där för alla och vi kan börja använda dem direkt när de behövs. Baksidan av detta är att det gamla systemet inte bara tillhandahöll funktionen. Minst lika viktigt var utprovning, anpassning och utbildning. I den processen medverkade en djupt kunnig person till att:

1. Reda ut vad användaren hade för svårigheter.
2. Matcha svårigheterna med vilka hjälpmedelsfunktioner som kunde underlätta användning.
3. Installera och ställa in hjälpmedlet utifrån användarens behov.
4. Utbilda användaren i hur hjälpmedlet fungerade
5. Träffa användaren igen för att se hur det fungerar och eventuellt göra justeringar.

Det fanns kritik mot hur det systemet fungerade. Återkommande kritik var till exempel att tiden för utbildning inte räckte till.

När hjälpmedelsfunktioner har integrerats som funktioner i operativsystem och webbläsare, vilket i grunden är bra, så har också punkterna 1–5 försvunnit. När det inte är hjälpmedel som förskrivs är det nu upp till användaren själv att lista ut vad som är problemet, förstå vad som kan göras med den utrustning man har och sedan själv anpassa funktionerna och lära sig hur de fungerar. Behovet att i alla dessa steg få professionell hjälp har inte försvunnit bara för att det inte längre finns en produkt att förskriva. Men med den tekniska förändringen att integrerar hjälpmedlet i vanliga konsumentprodukter så har också hela stödapparaten försvunnit.

Vi har omfattande skriftliga kommentarer från deltagarna i SMFOI. Det är slående hur få som berättar något om hur de ställer in sin

utrustning så att användningen blir enklare. En vanlig kritik är till exempel att text är för liten. Det borde många försöka lösa med förstoring. Alltså att de ställer in att text automatiskt ska förstoras.

Det finns en grupp där man i fritextsvaren kan se att det finns en hjälpmedelsverksamhet. Det är inom synområdet. Personer som är blinda eller har en grav synnedsättning kan få hjälp av regionala enheter.

”Har just fått hjälp att förstora pilen då jag pga synen haft svårt hitta markeringen. Har fått hjälp av synenheten att förstora bild/skrift i datorn” (ID 274).

Men vi kan också hitta exempel på att personer med grav synnedsättning säger att det inte går att förstora text. Det kan vara sant. Många webbsidor och appar är fortfarande byggda så att det inte går att förstora. Men det kan också bero på att personen inte vet hur man förstorar.

”Diagnosen medför svårigheter att läsa och skriva text i datorn och i många fall går det inte att förstora texten” (ID 328).

För den som vet hur det går till kan förstoring lösa vissa problem men i exemplet nedan kanske inte användaren känner till att man kan prova att ändra färger på text i sin egen webbläsare. Det är ju ett omständligt sätt att försöka kompensera dålig design men med mer kunskap skulle det kunna vara en lösning.

”Har svårt att läsa text, löser det med att förstora upp text. Text som är ljus går inte alls att läsa” (ID 428).

För personer med hörselnedsättning har utvecklingen inneburit att de kan koppla ihop sin hörapparat med sin telefon.

Det finns stora behov av att hjälpa användare förstå vad de skulle kunna göra med den utrustning som de redan har. Potentialen är mycket stor. Om fler kunde förenkla sin användning av digitala tjänster genom att anpassa och ställa in sin egen utrustning skulle exempelvis användningen av samhällsviktiga digitala tjänster öka. Troligen har många redan idag hjälpmedelsfunktioner i sin utrustning som de inte känner till.

Problemet är att ingen har ansvar för att identifiera behov, visa vilka anpassningar och inställningar som kan göras och hjälpa till med träning i att utnyttja de funktioner som finns. Det här är inget man kan förvänta sig att vanliga supportorganisationer ska känna till och behärska. Det är inte heller något man kan förvänta sig att anhöriga ska känna till. Däremot finns det ofta i varje användargrupp individer med djup kunskap om hur utrustning kan anpassas utifrån de behov som finns i gruppen.

Ett sådant exempel är den verksamhet som har funnits för personer med afasi. Det har runt om i landets funnits träffpunkter för personer med afasi dit man regelbundet har kunnat komma och få hjälp av exempelvis logoped eller arbetsterapeut för att bli bättre på att anpassa och använda smarta telefoner, datorer och surfplattor. Istället för att bygga ut sådan verksamhet så att man kan nå fler personer med afasi så avvecklas nu dessa platser. Samtidigt får många personer varje år afasi efter en stroke. Då tappar de ofta tidigare digitala förmågor och att snabbt återta så mycket som möjligt av dessa är både en personlig och samhällsekonomisk vinst. En person uttrycker det så här:

”Jag har afasi och följsymptom efter en stroke och har svårt lära mig och hantera apparaten/surfplattan/datorn själv. Blir lätt fel” (ID 949).

Det har över tid funnits särskilda kurser via folkhögskolor eller studiecirkel via studieförbunden, där man kunnat fånga upp speciella grupper som har behov av att lära sig använda sin utrustning bättre. Några exempel är kurser och utbildningar för personer med läs- och skrivsvårigheter eller kurser för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Men hela folkbildningssektorn har varit utsatt för mycket stora nedskärningar och dessa utbildningar är ofta kostsamma då de kräver mycket personal. Så de har försvunnit, särskilt utanför de stora städerna där mycket av folkbildningsverksamhet har lagts ned. Istället sker centrala men ytliga satsningar i form av kortsiktiga kampanjer. Dessa ger sällan mätbara effekter.

Den samhällsinstitution som ofta verkar få ta hand om att personer som försöker få generell hjälp är folkbiblioteken. Men i statistik publicerad över vilken typ av ärenden biblioteken ofta hjälper till med syns inga spår av att personer söker hjälp direkt relaterat till hjälpmedelsfunktioner och anpassningar utifrån deras funktionsnedsättningar.

Vissa typer av hjälpmedel och hjälpmedelsfunktioner är underutnyttjade

För många är telefonen som ett utlokaliserat minne. Den avlastar användarens mänskliga minne. Vissa användare beskriver hur de har satt samman ett helt batteri av stödfunktioner.

”Google Keep där jag skriver listor på allt som jag behöver komma ihåg, då minnet inte är det bästa när jag har perioder med mycket migrän. Kameran då jag fotograferar saker jag behöver komma ihåg. Kalendern och Alarm för att sätta påminnelser” (ID 39).

Det finns sannolikt många som skulle behöva lära sig vilka möjligheter till hjälp som finns. Minnesstödjande teknik är exempel på ett område där stora grupper skulle ha nytta av att veta vad som finns.

Med de smarta telefonerna och deras sensorer finns också möjlighet att skapa en helt ny sorts hjälpmedel.

”Vanlig larmfunktion som påminnelse om att avbryta aktiviteter, telefonens inbyggda stöd (iPhone) för dygnsrytm med olika fokuslägen på natten/dagen som påminner om att det är dags att lägga mig. Viktigt eftersom min migrän påverkas av sömnbrist” (ID 107).

Resultat

Uppkoppling och betalning

Det här är två nya frågeområden som har tillkommit i SMFOI 2025. Anledningen är att vi vill komplettera kunskaperna om vilken utrustning som används med hur man kopplar upp sig mot nätet och på vilket sätt man betalar för att använda internet.

Även om många har tillgång till internet kan det vara viktigt att veta om man har tillgång hela tiden och kan använda internet hur mycket man vill eller om man måste begränsa sin användning. Detta är också starkt kopplat till hur man betalar för att vara på internet.

Uppkoppling

Många har ett wifi hemma och många kan koppla upp sig via ett mobilt bredband (Diagram 1 och Diagram 2). Det gör det möjligt att utnyttja nätet båda när man är hemma och utanför hemmet och även att koppla upp olika enheter som till exempel dator och telefon när man är hemma.

Vi hittar ingen individ som enbart kopplar upp sig via gratislösningar. Det finns personer som fyller på surfpotter periodvis. De har troligen väldigt lite pengar och då blir det viktigt att så mycket det går koppla upp sig genom att leta reda på gratis nät. Vissa personer i den gruppen säger att de också kopplar upp sig hemma hos vänner, genom deras nät. Den grupp där den största andelen använder sig av gratis uppkoppling är personer med intellektuell funktionsnedsättning och det är också den grupp som har minst uppkoppling via wifi hemma. Hemma är för flera personer med intellektuell funktionsnedsättning ett gruppboende via LSS. En person tar i sitt fritextsvar upp att det tycks finnas en orättvisa inom kommuner där äldreomsorgen har inställningen att tillgång till wifi ska ingå för de boende medan man inom LSS-boenden lägger detta som en extra kostnad som individen får ordna själv.

”Vill att kommunen låter alla brukare på gruppboenden ska få tillgång till kommunens wifi, precis som alla som bor på äldreboenden i kommunen har” (ID 313).

I stort sett alla som bor på gruppboenden har mycket låga inkomster. Att behöva ta kostnaden för uppkoppling individuellt är en tung utgift. Dessutom, på gruppboenden bor ofta 4–6 personer. Att alla dessa ska betala individuellt för sin uppkoppling, samtidigt som personalen troligen har tillgång till ett nät i samma byggnad är att lägga kostnader på individer som har mycket små inkomster. Det är också en grupp som har svårt att förbättra sin inkomst genom arbete. Många finns i daglig verksamhet och kan inte påverka sina inkomster.

Jag har ett wifi hemma

Störst andel som har ett wifi i sitt hem finns hos personer utan funktionsnedsättning men det har också många personer med funktionsnedsättning (Diagram 1).

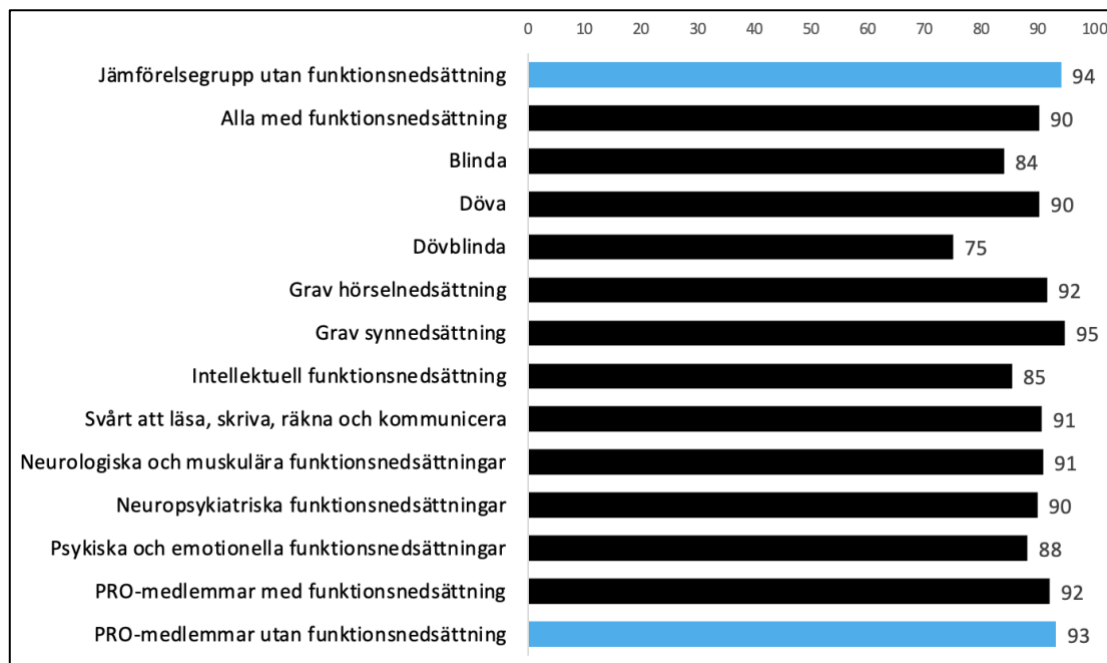

Diagram 1: Andelen personer (procent) som har wifi i hemmet. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Det är mycket vanligt med wifi i hemmet. Bland personer med intellektuell funktionsnedsättning och blinda personer har betydligt mindre andel wifi hemma än övriga grupper.

Jag letar upp gratis wifi utanför mitt hem

Det är vanligast att personer med intellektuell funktionsnedsättning letar upp gratis wifi. (Diagram 2).

Diagram 2: Andelen personer (procent) som letar upp gratis wifi utanför sitt hem. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Kanske är det så att fler då och då använder sig av gratis wifi utanför hemmet utan att de tänker så mycket på det. Är vi på resor, på hotell eller på olika mötesplatser så kan det finnas gratis wifi. Funktionen är viktigast för dem som inte har obegränsad surfpott och i takt med att fler har det är det kanske inte så viktigt att leta på en gratis uppkoppling.

Jag kopplar upp mig på jobbet

Störst andel som kopplar upp sig via jobbet finns hos personer utan funktionsnedsättning och personer som är blinda. (Diagram 3).

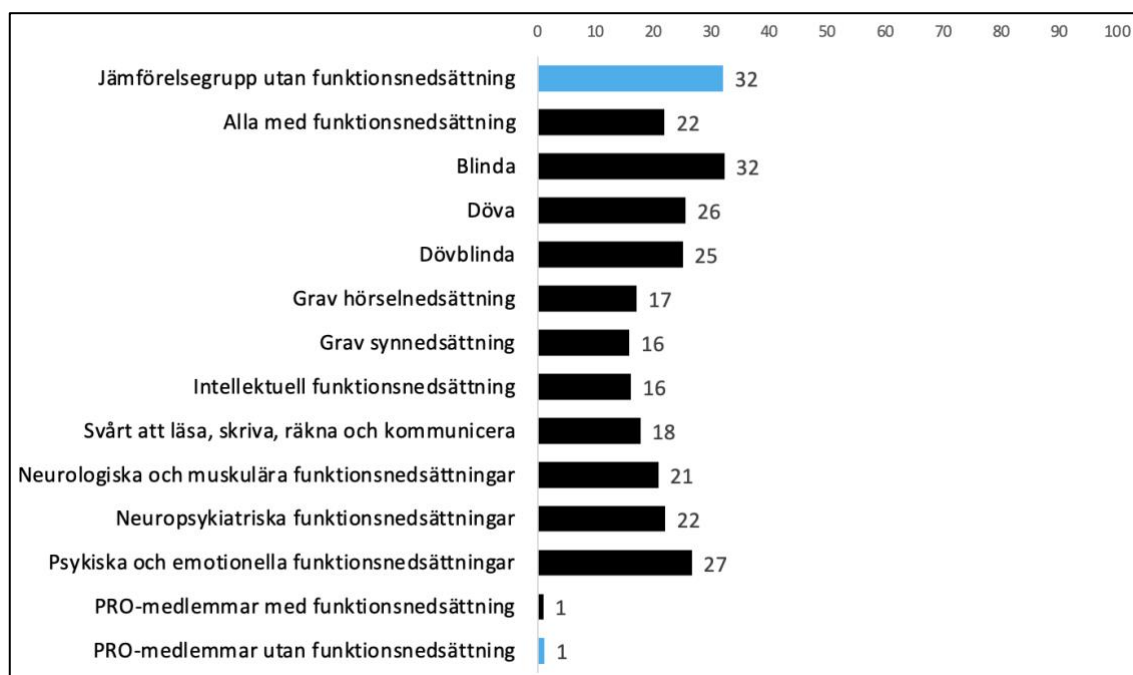

Diagram 3: Andelen personer (procent) som kopplar upp sig på jobbet. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Det här behovet har troligen minskat över tid, i takt med att fler har obegränsade surfpottar eller mycket stora surfpottar via mobilt bredband. Här är det också viktigt att tänka på att betydligt färre personer med funktionsnedsättning har ett arbete. De har därför inget arbete att gå till där de skulle kunna koppla upp sig.

Jag kopplar upp mig via mobilt bredband

Störst andel som kopplar upp sig via mobilt bredband finns hos personer som är blinda. (Diagram 4). I övrigt är det ungefär lika stora andelar som kopplar upp sig via mobilt bredband i alla grupper men går ner något bland personer med grav synnedsättning, intellektuell funktionsnedsättning och svårigheter relaterade till att läsa, skriva, räkna och kommunicera.

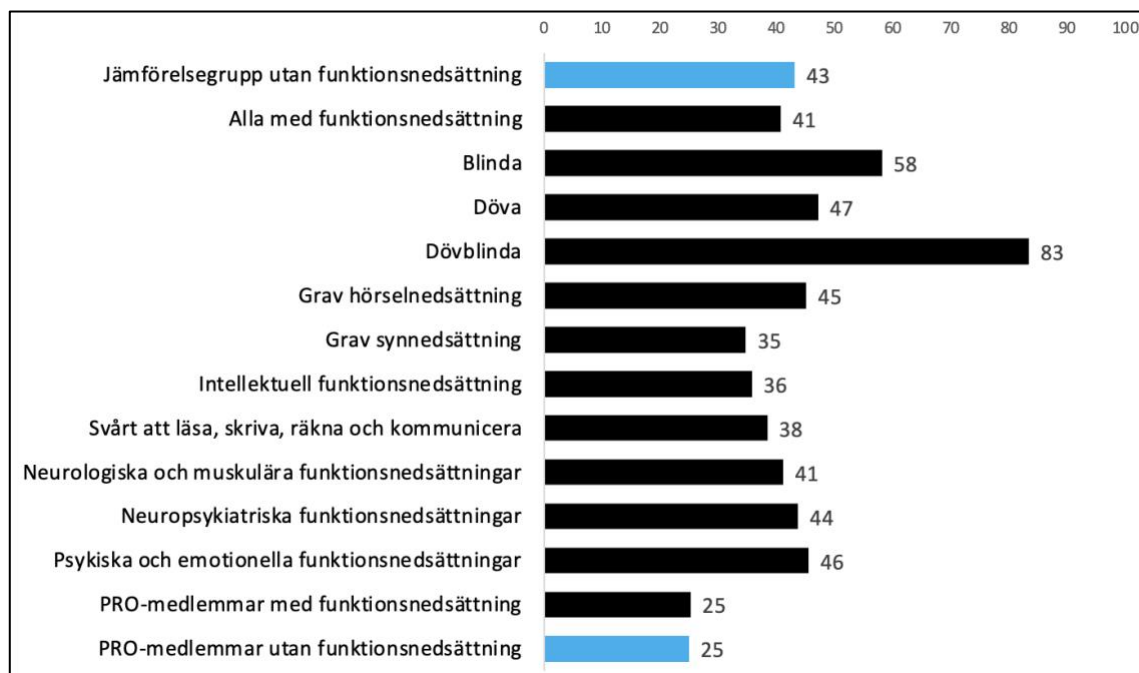

Diagram 4: Andelen personer (procent) som kopplar upp sig via mobilt bredband. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Med tanke på hur många som anger att de har en smart telefon är det något märkligt med de här siffrorna. Att inte ens hälften kopplar upp sig via ett mobilt bredband förefaller konstigt. För att använda sin telefon utanför hemmet behöver man ju antingen använda sitt eget mobila bredband eller leta reda på ett nät som man kan koppla upp sig mot. Det är första gången vi ställer frågor om hur man kopplar upp sig. Frågan löd så här: **Hur kopplar du upp dig mot internet?** med den förklarande texten "Markera de påståenden som stämmer för din situation". Kanske behöver vi på något sätt tydliggöra frågan till nästa undersökning.

Om vi triangulerar mot annan data så säger statistik från PTS¹ att 2024 fanns det för privatpersoner 9.3 miljoner abonnemang där både samtal och data ingår och 843 000 abonnemang för enbart data.

¹ <https://statistik.pts.se/telekom-och-bredband/svensk-telekommarknad/tabeller/mobila-samtals-och-datatjanster/tabell-11-abonnemang-antal/>

Det borde vara så att nästan alla som har en smart telefon också har ett abonnemang som gör att de kan komma ut på nätet. De kanske inte tänker på det och de kanske inte känner till vad det kallas. Det skulle kunna förklara att så förhållandevis få säger att de kopplar upp sig via ett mobilt bredband.

Betalning

Det vanligaste är att man har ett fast pris med en obegränsad surfpott (Tabell 1). Det gör att man båda har kontroll på kostnader och kan använda nätet när man vill och till vad man vill.

Tabell 1: Hur kopplar du upp dig mot internet? Andelar i procent.

	Jag har ett fast pris och obegränsad surfpott	Jag har ett fast pris med en begränsad surfpott	Jag köper en surfpott när det behövs	Jag köper en surfpott när jag har råd	Vet inte	Annat sätt
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	74	28	3	-	1	<1
Alla med funktionsnedsättning	63	26	3	1	3	1
Blinda	76	35	-	-	-	3
Döva	71	26	4	-	2	-
Dövblinda	92	17	-	-	-	8
Grav hörselnedsättning	68	26	5	1	4	-
Grav synnedsättning	74	30	2	-	-	-
Intellektuell funktionsnedsättning	58	23	5	1	8	<1
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	65	24	3	2	6	1
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	69	24	4	1	3	1
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	68	28	4	1	4	<1
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	70	25	5	1	5	1
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	62	31	2	<1	2	5
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	66	30	2	<1	1	5

Många personer med funktionsnedsättning har låga inkomster. Det gör att kostnaden för att kunna vara på nätet kan vara betungande men samtidigt prioriterar många att kunna koppla upp sig.

”Liten inkomst så även "billiga" saker är dyra men internet är viktigt för mig” (ID 14).

Många som bor i bostadsrätt rapporterar att kostnaden för internet är inbakad i deras månadsavgift. Bostadsrättsföreningen har förhandlat fram ett bra pris som alla kan använda.

Så bra fungerar det inte för den som bor på ett gruppboende. Där kan det finnas bredband som personalen får använda men varje boende får ordna med uppkoppling på egen hand.

”Finns kommunalt wifi i gruppboendet men det får vi inte använda” (ID 43).

Även den som bor i hyresrätt kan ha en sämre situation. Då kan det vara så att hyresvärd och bredbandsbolag sluter avtal som är förmånliga för båda men ger höga kostnader hos användaren.

”Det är fruktansvärt dyrt i mitt hem, för att hyresvärden bestämmer vilka bolag som får leverera bredband. 100upp/100ner är det långsammaste och bästa valet för mitt behov och kostar 550kr månad!” (ID 218).

Det är inte ovanligt att personer med funktionsnedsättning har hamnat i lägen där de betalar två abonnemang samtidigt. Ibland är det helt medvetet. I andra fall verkar det ha blivit så av misstag eller att man inte klarat att säga nej till en försäljare.

”Jag använder två mobiltelefoner, den ena med abonnemang hos Tele2, den andra hos Hallon, i båda ingår surf. Hos den senare kan man spara surf och jag har nu så mycket surf hos Hallon att jag tror mig aldrig hinna använda upp den” (ID 182).

Jag har ett fast pris med obegränsad surfpott

Det är vanligast att personer utan funktionsnedsättning och personer som är blinda och personer med grav synnedsättning har tillgång till internet med ett fast pris och fri surfpott. (Diagram 5).

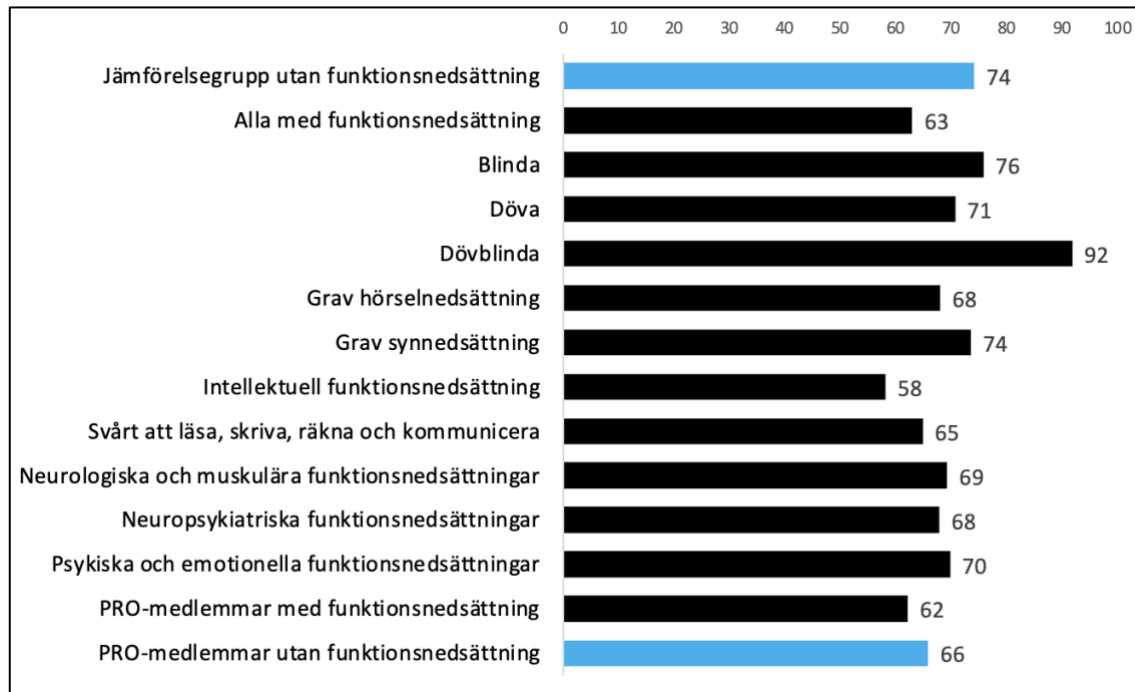

Diagram 5: Andelen personer (procent) som har fast pris med obegränsad surfpott. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Att inte ha en fri surfpott innebär att man behöver tänka på hur mycket man förbrukar och hur mycket man har kvar av sin pott. Det skapar också incitament att leta efter möjligheter att koppla upp sig utan att förbruka sin egen pott. För personer med funktionsnedsättning är det en vanligare situation än för dem utan funktionsnedsättning.

Här kan det vara intressant att se om låga inkomster har betydelse. Tabell 2 i denna rapport visar inkomstfördelningen för olika grupper. Av den framgår att personer med funktionsnedsättning har betydligt lägre inkomster jämfört med personer utan funktionsnedsättning. 57 procent av personerna utan funktionsnedsättning har inkomster över 30 000 i månaden. Motsvarande siffra för personer med funktionsnedsättning är 16 procent.

Tabell 2: Personer som har ett abonnemang med fast pris och fri surf, fördelat efter inkomst. Andelar i procent.

Inkomst	Utan funktionsnedsättning	Med funktionsnedsättning
0 kronor	<1	2
1 – 4 999 kronor	<1	1
5 000 – 9 999 kronor	-	5
10 000 – 14 999 kronor	5	16
15 000 – 19 999 kronor	11	20
20 000 – 24 999 kronor	9	17
25 000 – 29 999 kronor	10	17
30 000 – 49 999 kronor	41	19
50 000 kronor eller mer	24	3

Jag har ett fast pris med begränsad surfpott

Det är vanligast att blinda personer har ett fast pris med en begränsad surfpott men här är skillnaderna mellan den som har eller inte har funktionsnedsättning relativt liten. (Diagram 6).

Diagram 6: Andelen personer (procent) som har fast pris med begränsad surfpott. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Jag köper en surfpott när det behövs

Det är få personer som köper en surfpott när det behövs. Vanligast är det för personer med intellektuell funktionsnedsättning och för personer med psykiska och emotionella funktionsnedsättningar. (Diagram 7).

Diagram 7: Andelen personer (procent) som köper en surfpott när det behövs.

Att använda sig av det här alternativet antyder att man har en ekonomisk situation där användningen av internet behöver hållas nere till ett minimum eller att man har bestämt sig för att bara göra vissa begränsade saker på nätet och vid de tillfällena fyller man på sin pott.

Jag köper en surfpott när jag har råd

Få personer fyller på sin surfpott endast när de har råd. När vi skapade våra nya frågor om hur man betalar för sin surf var vi inte helt säkra på hur vi skulle formulera de olika alternativen. När vi ser hur få som valt det här alternativet kan vi troligen ta bort det till nästa undersökning. (Diagram 8).

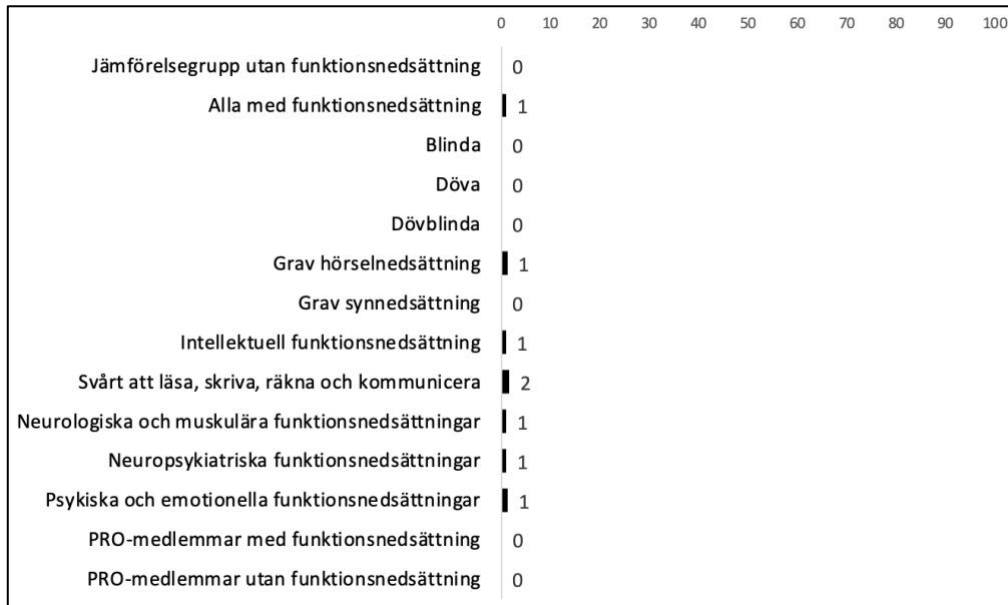

Diagram 8: Andelen personer (procent) som köper en surfpott när de har råd.

Någon annan betalar för mitt internet

Det är vanligast att personer med intellektuella funktionsnedsättningar har någon annan som betalar för internet och generellt ligger det runt 10 procent där någon annan betalar kostnaden för internet. För många i den situationen är det också troligt att de får exempelvis en smart telefon betald av någon annan. (Diagram 9: Andelen personer (procent) som uppgett att någon annan betalar för deras internet.

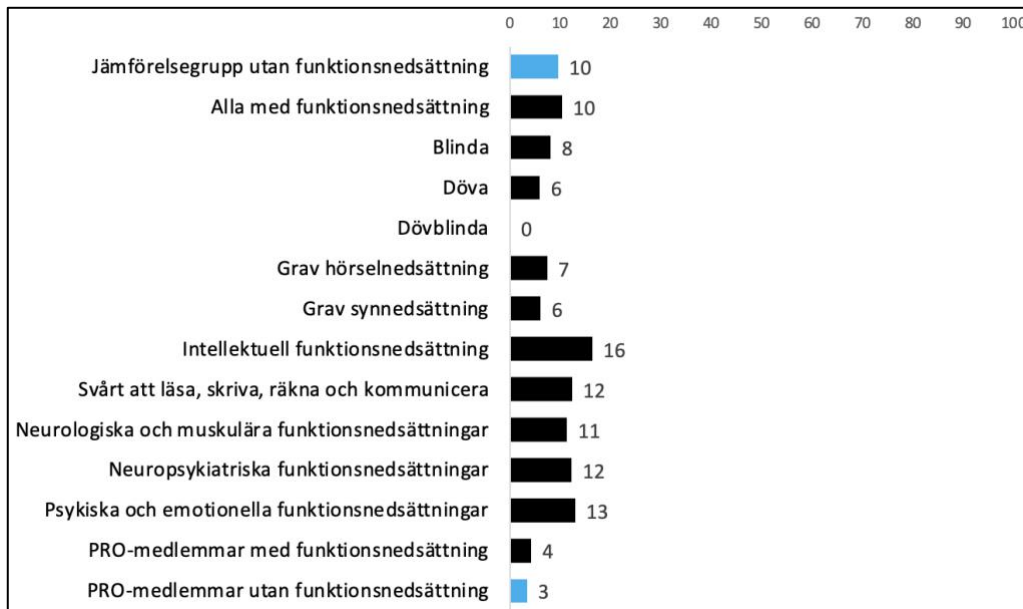

Diagram 9: Andelen personer (procent) som uppgett att någon annan betalar för deras internet.

Att det är så förhållandevis många med intellektuell funktionsnedsättning som får internet betalt av någon annan kan förklaras med att det är en grupp där många lever i fattigdom och har svårt att påverka sin inkomst. Gruppen situation är väl dokumenterad genom de regelbundet återkommande rapporterna "Fångad i fattigdom" som ges ut av FUB²

² <https://www.fub.se/nyheter/las-rapporten-fangad-i-fattigdom/>

Tillgång till smarta telefoner, datorer och surfplattor

Mönstret är tydligt. Det är viktigast att ha en smart telefon, därefter en dator och sedan kanske en surfplatta (Diagram 10). Vi närmar oss ett läge där alla vi frågar har tillgång till en smart telefon men vi ser också att det fortfarande finns en skillnad mellan personer som inte har funktionsnedsättning och personer som har funktionsnedsättning. Den kan vara så stor som upp emot 10 procentenheter.

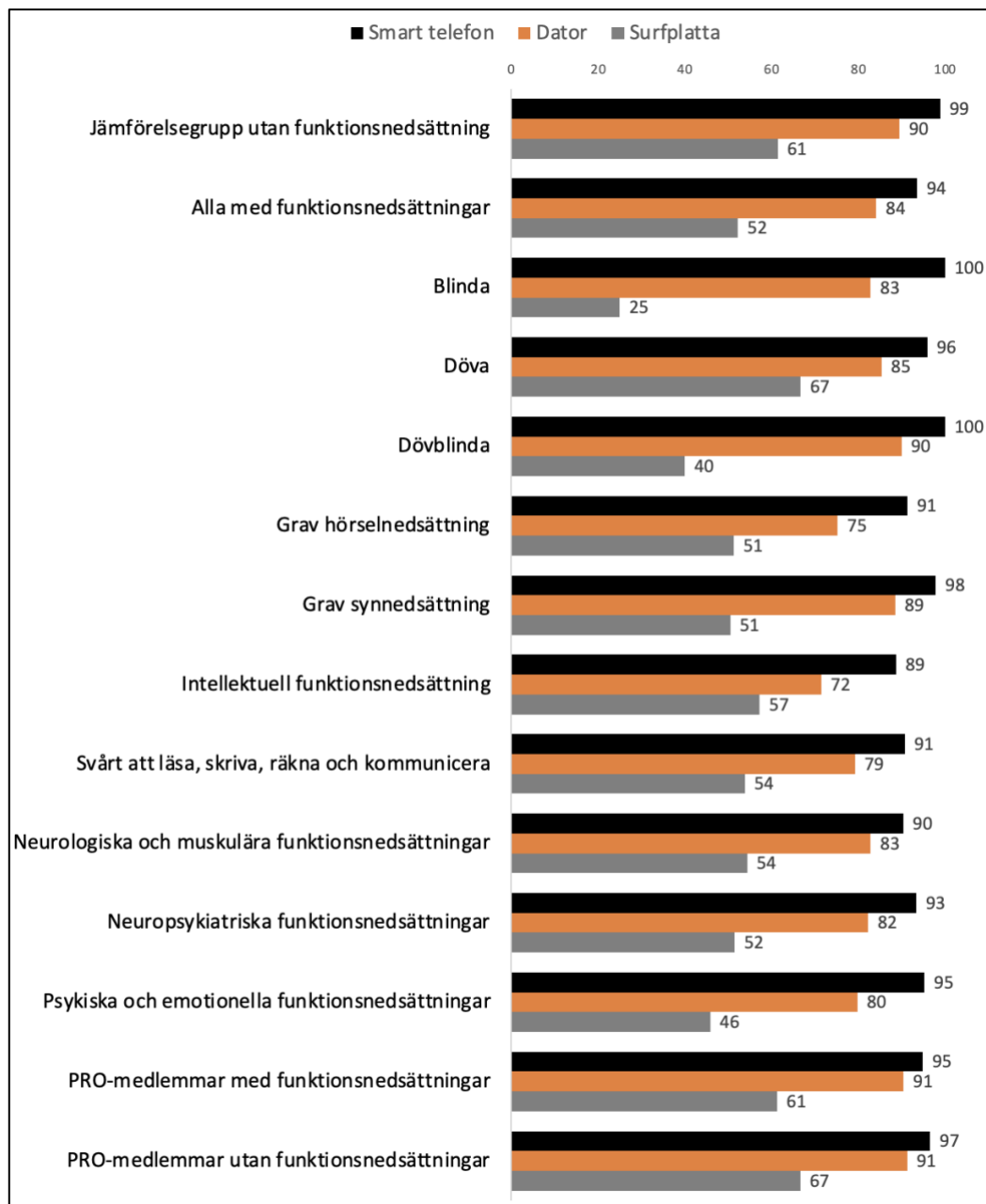

Diagram 10: Andelen personer (procent) som har tillgång till smart telefon, dator och surfplatta.

Det är allt svårare att leva ett liv som andra om man inte har en smart telefon. Det har blivit en så naturlig del av livet att kunna använda

telefonen för att bevisa vem man är, göra betalningar, uträtta ärenden, ta emot meddelanden, kommunicera och liknande.

”Vårt samhälle är i mycket uppbyggt på att alla har en smarttelefon och det är tex ofta QR koder på samhällsviktig information utan att det finns ett telefonnummer eller mejladress att också kunna nyttja. Myndigheter och organisationer kan inte utgå ifrån att alla har smart telefon” (ID 165).

Det finns en liten grupp som inte har någon egen utrustning och inte heller en egen uppkoppling men som ändå är användare av internet. Personer i denna grupp kopplar upp sig på bibliotek och hos vänner och anhöriga.

”Jag har ingen dator, telefon eller surfplatta. Jag har ingen internetuppkoppling. Det är för dyrt. Jag använder internet ibland, men är egentligen tvingad” (ID 1506).

Behov av hjälp

Många personer med funktionsnedsättningar behöver regelbundet be om hjälp med att göra saker på internet (Diagram 11). En del av den hjälp man behöver är relaterad till att utrustningen man använder krånglar eller att man inte förstår hur den fungerar.

För personer med synrelaterade funktionsnedsättningar finns en regional stödorganisation. Där kan man få hjälp med utprovning av hjälpmedel, förskrivning av hjälpmedel och även viss utbildning. Flera personer tar upp denna verksamhet ofta genom att påpeka att resurserna inte räcker till.

Även om det finns en synmottagning så är det inte självklart att en person använder den. Det kan finnas annat i livet som kommer emellan.

”Jag skulle behöva utbildning i hjälpmedel på telefonen och kan få det via Synmottagningen, men jag orkar inte ta tag i det. Jag använder därför bara Voice Over i vissa lägen. Jag har det inte påslaget hela tiden. Jag lyckas inte röra med fingrarna som programmet vill” (ID 490).

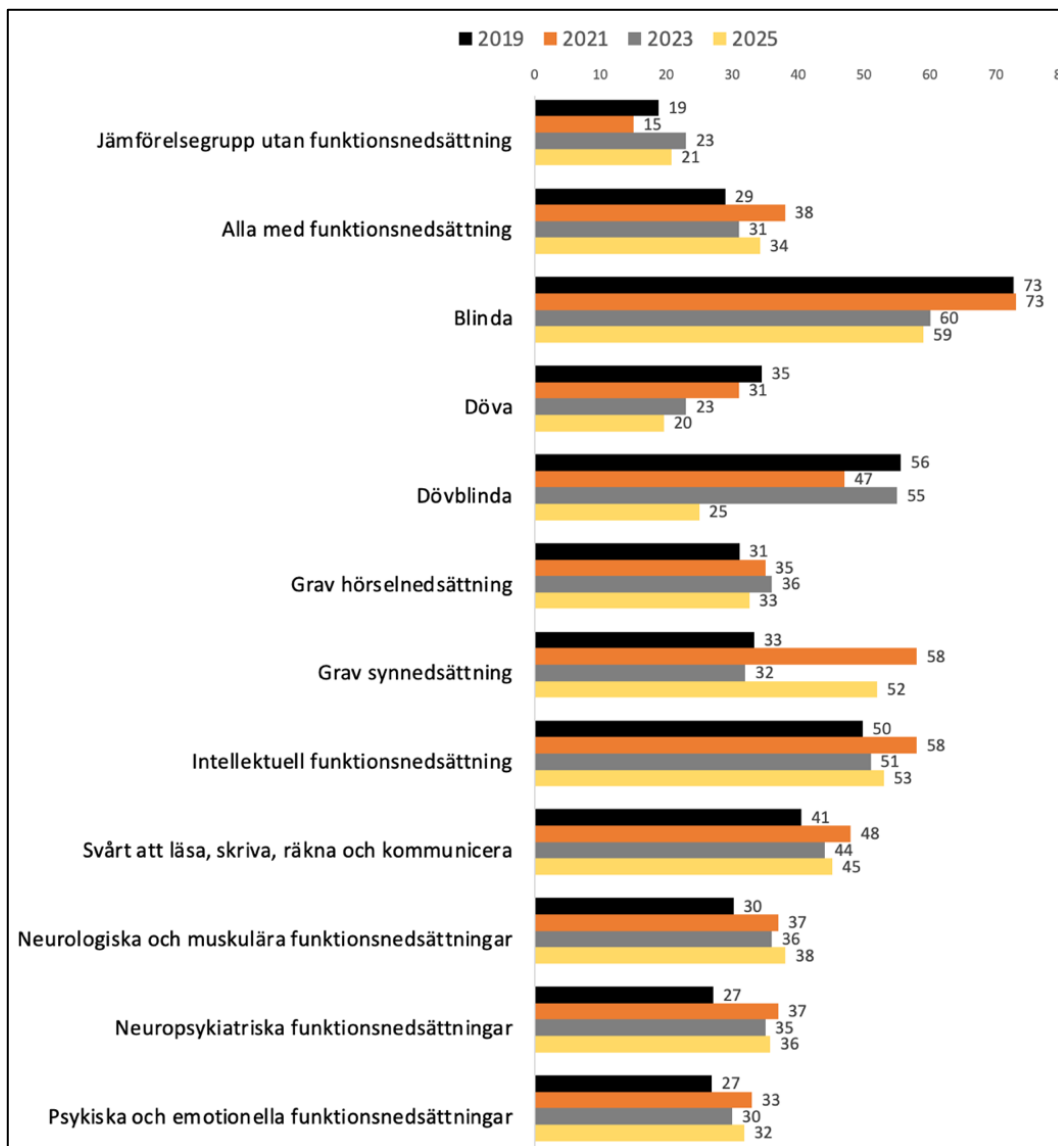

Diagram 11: Andelen personer (procent) som brukar be om hjälp med att göra saker på internet. Andelar i procent. Data från år 2019, 2021, 2023 och 2025.

Det är inte säkert att mottagningen erbjuder utbildning på det användaren har behov.

”Syncentralen ger ingen utbildning i hur hjälpmedel fungerar när man använder tjänster på internet” (ID 1235).

Några personer som deltagit i undersökningen har lång erfarenhet av verksamheten med synmottagningar. De ser en kraftig försämring över tid och bedömer konsekvenserna som allvarliga.

”Som coach inom synrehabiliteringen har jag träffat många personer som inte har den kompetens i att använda sin smarta telefon som behövs idag för att hantera sin vardag. Detta är ett problem då samhället i sig håller på att avveckla de mer "analogt" sätt som fanns tidigare och som vi vet har fungerat. Detta har gjort att många personer hamnat i ett

digitalt utanförskap som ytterligare förstärkts då synrehabiliteringen allt mer försämrats sedan 90-talet till att nästan inte finnas idag” (ID 391).

För personer med många olika funktionsnedsättningar finns ingen särskild organisation som ger dem hjälp. Då gäller det att ha personer i omgivningen som kanske egentligen har en annan roll men som råkar vara bra på ”det digitala”.

”När saker krånglar får jag hjälp av en boendestödjare som är bra på allt som har med datorer att göra” (ID 45).

Att ha en funktionsnedsättning kan innebära att man har särskilda problem som ligger utanför vad vanligen kunniga supportpersoner kan hjälpa till med.

”Smarta mobiler och surfplattor/datorer är ofta besvärligt, speciellt om man behöver någon hjälp som inte är den normala” (ID 503).

Flera personer uttrycker att de behöver nya hjälpmedel men vad de kanske egentligen behöver är hjälp att förstå vad som redan finns och sedan få lära sig använda det. När en person önskar appar som ger stöd vid läs, skriv och språksvårigheter så finns det ju i och med utvecklingen av AI goda möjligheter att använda tekniken för just det. Det är ett av många exempel från fritextsvaren att om man inte får en chans att lära sig vad som finns så vet man heller inte hur olika saker underlättar.

”Önskar att man ta fram appar som kan avhjälpa folk med läs, skriv och språksvårigheter för det behövs både för privat och för skolor” (ID 430).

Att vänta på att hjälpmedel ska utvecklas när det kanske redan finns något som skulle kunna vara till hjälp handlar i grunden om att rätt person behöver få rätt information och därefter chansen att prova och lära sig använda det som finns. Först om det inte fungerar föreligger behov av att ta fram något nytt. Här behövs ett organiserat och systematiskt arbetssätt att både sprida kunskap om vad som finns och därefter beskriva behoven av något nytt. Det finns inget sådant organiserat arbete. Förr fanns Hjälpmedelsinstitutet med en sådan samlande roll. Nu försöker man i vissa regioner hålla viss koll men av svaren från deltagarna i SMFOI så nås få personer av information om vad som finns. De är utelämnade till att ta reda på det själva och sedan också lära sig själva om de hittar ett hjälpmedel. En vanlig kommentar i SMFOI är:

”Få hjälp med att få information om olika hjälpmedel och att få hjälp med att använda olika hjälpmedel till mina båda handicap” (ID 421).

Många av personerna som svarar i SMFOI har omfattande kunskaper om hjälpmedel och känner till hjälpmedel som skulle kunna göra stor nytta och även lösa en del stora problem. Socialstyrelsen publicerar årligen rapporten E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna. Rapporten från 2024 visar att endast 820 personer i ordinärt boende är utrustade med gps-larm, som gör att de kan ta med sig larmen utanför hemmet. Det ska jämföras mot att över 200 000 personer i Sverige har trygghetslarm som endast fungerar inom hemmets väggar. Den underliggande betydelsen av det är att den som behöver larm alltid ska vara i sitt eget hem (och därmed inte är delaktig i saker som händer i samhället). Det finns enkla lösningar på det.

”Jag har en I-watch som hjälpmedel och kan inte nog berömma den nytta jag har. Det borde ingå i kommunens val av hjälpmedel för deras larm fungerar bara i hemmet och några meter utanför och då blir man lätt isolerad. Mer information behövs om dessa larmklockor och att de även skulle vara kopplade till låset i hemmet” (ID 273).

Kopplingen mellan hjälpmedel och det som kallas välfärdsteknik är många gånger oklar och teknik som förr kan ha setts som hjälpmedel kan idag vara sedda som välfärdsteknik. Införandet av välfärdsteknik sker ofta på ett sätt som inte beaktar målen i funktionshinderspolitiken, där ett huvudmål är full delaktighet i samhället.

Att gå i pension innebär för många en stor förändring i möjligheten att hänga med i utvecklingen. På arbetet kan det finnas en supportorganisation, man byter regelbundet ut äldre utrustning mot ny, det finns stöd i att hantera plötsliga uppdateringar av operativsystem och programvaror. Det finns ofta också någon teknikkunnig arbetskamrat som kan fungera som informell support. Allt detta försvinner med pensioneringen och gradvis finns då en risk att man halkar efter.

”De sista 10 åren är en mardröm för oss som inte arbetar. Även min man som har arbetat hela sitt vuxna liv har heller inte fått någon hjälp. Med vare sig att mästra en dator, kunna betala via Internet eller köpa något på Internet. Jag blir då också indirekt påverkad av detta, blir ännu mer handikappad av det också. Vi kan ju inte hjälpa varandra” (ID 624).

Förekomst av hjälpmedel

För vissa grupper finns relativt god tillgång av hjälpmedel och det går även att se att det finns en organisation som hjälper användare att hitta rätt hjälpmedel. Av svaren i SMFOI är det för funktionsnedsättningar relaterade till nedsatt syn och nedsatt hörsel som det går att spåra användarnas interaktion med en

hjälpmedelsorganisation. Det är också de områden där användare mest rapporterar användning av hjälpmedel. I flera fall är de kritiska till hur organisationen som förser dem med hjälpmedel fungerar. Men här finns i alla fall en organisation att kritisera. En viss antydning till organisation kring hjälpmedel kan spåras för hjälpmedel som har med nedsatt rörlighet att göra. För övriga grupper ser vi inte att man får sina hjälpmedel via en organiserad process där någon hjälper till att hitta rätt hjälpmedel, prova ut det, göra eventuella anpassningar och ge användaren viss utbildning. Det kan säkert förekomma med det verkar vara så ovanligt att det inte syns bland svaren. Istället verkar många leta reda på saker själva och då blir det i första hand att de söker efter saker som är gratis eller som redan finns i den utrustning de använder. För många blir då utrustningen i sig det viktigaste hjälpmedlet.

”Telefonen i sig har absolut blivit en hjälpmedel. Egentligen mitt enda hjälpmedel nu. Märkligt egentligen för jag använder mobilen som hjälpmedel och inte som telefon” (ID 807).

Men det betyder inte att de är särskilt bra på att utnyttja de möjligheter som finns i den utrustning de redan har. Än mindre betyder det att alla är bra på att identifiera appar eller program eller fristående hjälpmedel som skulle underlätta deras användning. Istället är det lätt att inse att problem som en person beskriver troligen hade kunnat lösas om personen känt till vilka hjälpmedel eller hjälpmedelsfunktioner som finns. Behovet av utprovning, anpassning och träning har inte försvunnit bara för att hjälpmedel har blivit funktioner som redan finns i operativsystem eller i webbläsarna.

Flera personer noterar att AI-teknik kan vara ett bra hjälpmedel. De har börjat testa och använda AI på egen hand och ser fördelar. Men att var och en ska utforska det här på egen hand betyder bara att de som har den förmågan kommer att tillägna sig tekniken. De andra, som kanske skulle ha mest nytta av tekniken kommer inte att lära sig att använda den.

”Använder mig av Chat GPT mycket. Det är ett riktigt bra hjälpmedel” (ID 1094).

Om vi anser att det är viktigt att stärka användarnas kompetens, bör det vara självklart att även användare med funktionsnedsättning får stöd att använda sin digitala utrustning fullt ut, så att de kan maximera sin funktionsförmåga och använda sin utrustning maximalt. Det skulle vara att bygga kapacitet. Att bygga kompetens blir meningsfull bara om vi ser det som ett sätt att bygga förmåga. Det ligger en stor orealiserad potential i att hjälpa personer med funktionsnedsättning att maximalt kunna utnyttja den utrustning de har.

Smarta telefoner

Tillgången till smart telefon närmar sig 100 procent men fortfarande finns flera grupper där tillgången är lägre (Diagram 12). Här är det viktigt att komma ihåg att personerna som deltar i SMFOI är till allra största delen personer som använder internet. Det finns personer både med och utan funktionsnedsättning som inte använder internet alls. Dessa har då troligen inte en smart telefon. Men det är inte så ovanligt att personer som säger att de inte använder faktiskt har en telefon och användare av internet utan att de vet om det.

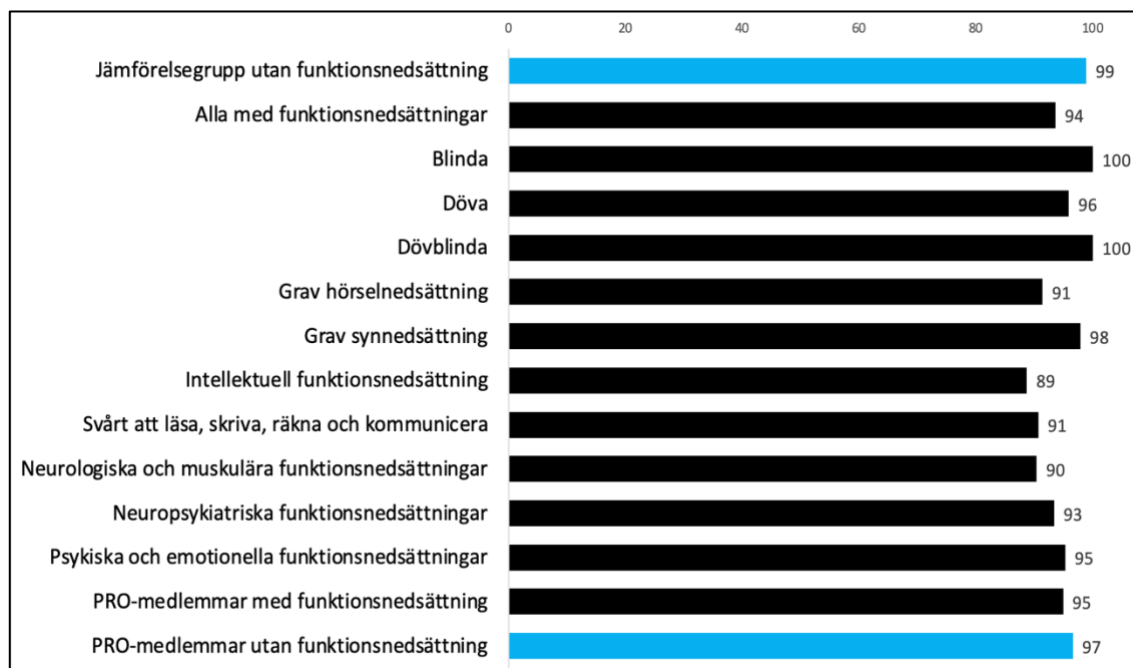

Diagram 12: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en smart telefon. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

En sak som flera personer med funktionsnedsättning tar upp är att de har telefoner som inte har plats för fler appar. Alltså att telefonens lagringsutrymme verkar vara slut. Det gör att de inte kan ladda ner fler appar men heller inte kan vända vissa appar eftersom dessa då skulle lagra mer data. Det här är en ny kommentar jämfört med tidigare års undersökningar. Personer rapporterar att deras telefon har nått sin yttersta kapacitet vad gäller hur mycket som kan lagras i den. Troligen har de inte råd att köpa till extra lagringsutrymme och de vet inte hur de kan agera för att frigöra utrymme.

”Många saker kräver att man ska ha appar numera och min mobil har inte minnesplats för dom. Så köpa bussbiljett fungerar inte då jag inte kan ha appen. Samhället kräver för appar, lösenord etc. Det krävs att man har bra telefoner” (ID 534).

Tillgången till en smart telefon har förändrat sig över tid (Diagram 13). Skillnaderna mellan den som har och inte har funktionsnedsättning har minskat. Störst har ökningen varit bland personer med intellektuell funktionsnedsättning men det är fortfarande den grupp som har minst tillgång till en smart telefon.

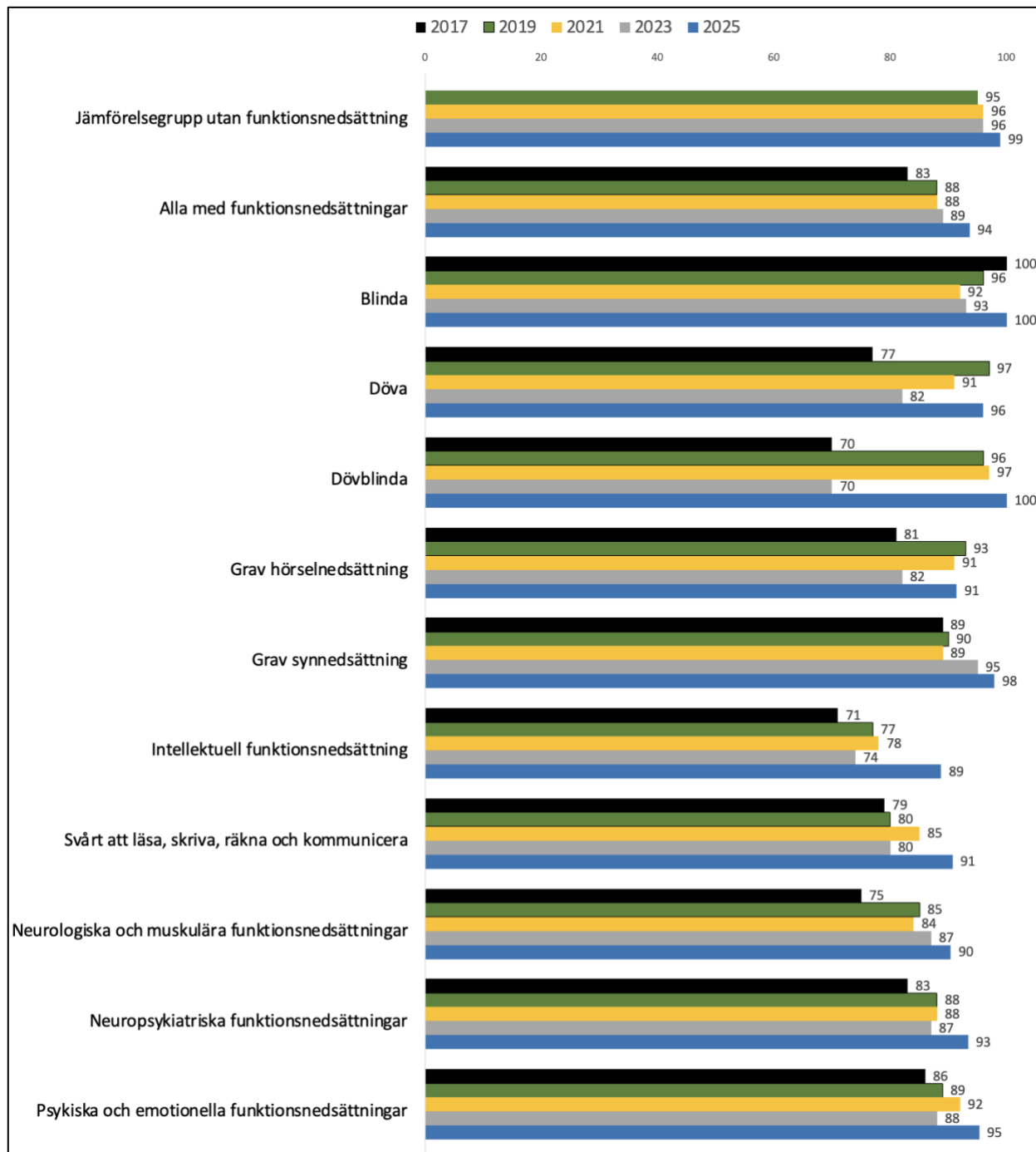

Diagram 13: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en smart telefon år 2017, 2019, 2021, 2023 samt 2025.

En sak som vi inte kan se i svaren är hur gammal telefon någon har. Det finns ingen sådan fråga i undersökningen. Men frågan behöver utredas eftersom det regelbundet händer att användare tvingas byta

ut fungerande utrustning som av någon annan än dem själva dömts ut som för gammal. Det går att se en oro för att den utrustning man har plötsligt kommer att dömas ut av någon och då har man inte råd att skaffa en modern utrustning. Köper man en billigare begagnad utrustning eller ärver en utrustning som någon anhörig använt men bytt ut så är den gammal redan när man börjar använda den. Som användare har man ingen kontroll över när en förändring sker och utrustningen plötsligt anses för gammal.

Det kan också vara så att man har hittat en telefon som man trivs med och som fungerar för det man tycker är viktigt. Men plötsligt ändras designen så att telefonerna exempelvis är stora. Kanske går det inte att hitta en modell som uppfyller ens behov.

”Min mobil börjar bli gammal och vald efter kriteriet ’få plats i fickan’ ” (ID 436).

Tillräckliga kunskaper för att använda en smart telefon

Det finns stora behov av att lära sig mer om hur man kan använda sin smarta telefon (Diagram 14). I alla grupper men särskilt bland personer med funktionsnedsättning finns stora andelar som inte anser sig ha tillräckliga kunskaper.

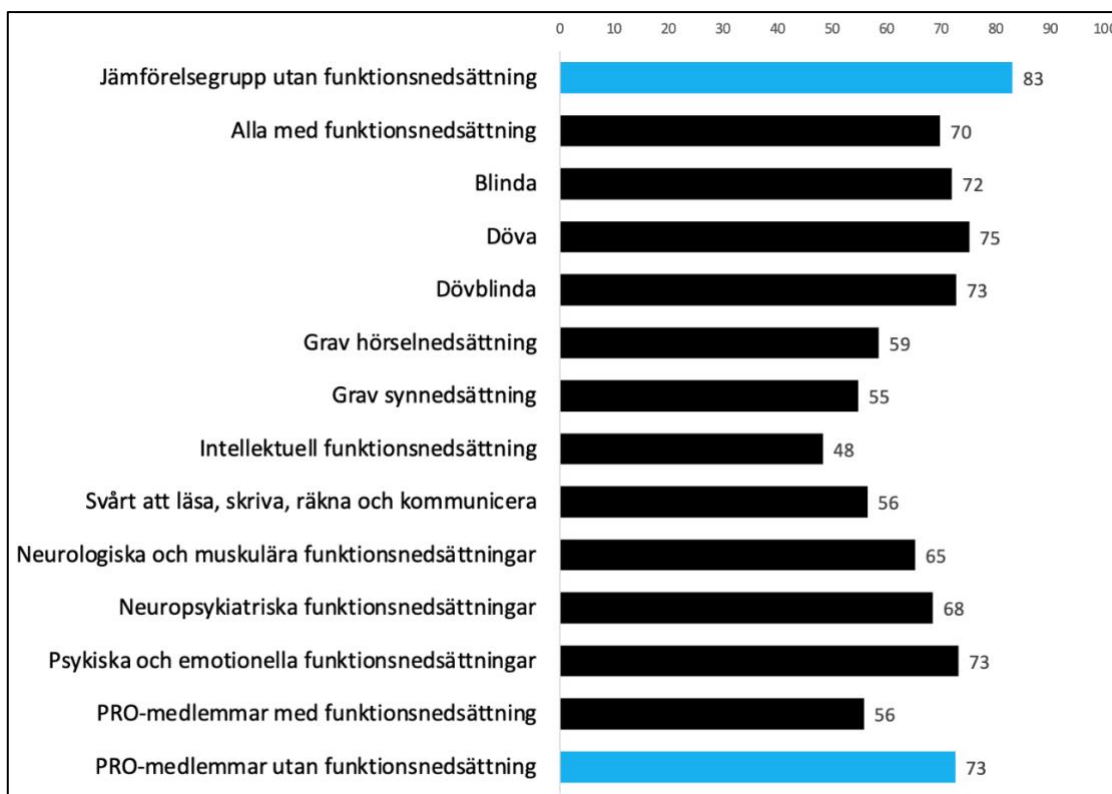

Diagram 14: Andelen personer (procent) som anser att de har tillräckliga kunskaper i att använda en smart telefon. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

För personer utan funktionsnedsättning gäller ofta att de inte behöver lära sig så mycket om hur man ställer in eller anpassar sin telefon. De flesta kan använda telefonen så som den är när man startar den. För personer med funktionsnedsättning tillkommer att man kan behöva förstå hur man kan anpassa sin telefon och kanske också hitta specifika appar som underlättar användning.

Att inte ha tillräckliga kunskaper hänger också tätt samman med att inte ha tillgång till en bra support. Det går inte att ha koll på allting och när det händer oväntade saker är det många som då inte kan söka upp rätt kunskap och själva avhjälpa problemet. Då behöver det finnas någon att fråga om hjälp. För den som arbetar eller studerar finns ofta professionell hjälp och genom att få hjälp bygger man också upp sina egna kunskaper om hur telefonen fungerar. För den som inte arbetar behöver problemet lösas på annat sätt. Det är vanligare att personer med funktionsnedsättning saknar arbete.

Är det lätt att använda en smart telefon?

Även om många använder en smart telefon så betyder inte de att de tycker att användningen är lätt (**Error! Reference source not found.**).

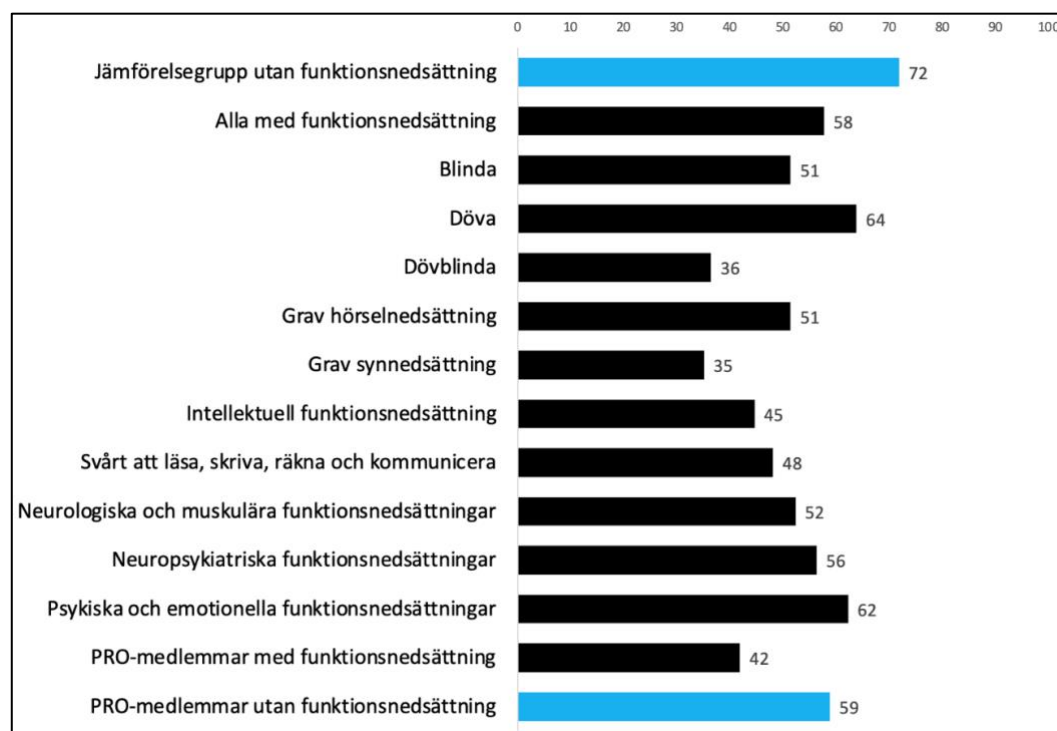

Diagram 15: Andelen personer (procent) som anger att det är lätt att använda en smart telefon. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Många har svårigheter att använda sin telefon. Störst andelar av personer som har svårigheter finns hos personer som har grav synnedsättning. Det kan kopplas till den förhållandevis lilla skärmen och svårigheterna att förstora innehållet på skärmen.

Om man kan använda sin telefon utan att göra så många anpassningar så blir den lättare att lära sig och därmed lättare att använda. Har man tillräckliga kunskaper blir användningen troligen också lättare, så de båda frågorna hör ihop. I grupper som använder hjälpmedel relaterade till synnedsättning tycker finns stora andelar som inte tycker att det är lätt att använda telefonen men det gäller också flera andra grupper.

Dålig design är en återkommande synpunkt i fritextsvaren på varför det blir svårt att använda en telefon.

”Jag upplever att när jag använder internet på min telefon så är det många hemsidor och appar som inte fungerar eftersom jag har större textstorlek på min inställning på telefonen. Det gör att många hemsidor och appar inte visar fullständig information och att ord eller hela texter saknas bara för att texten inte anpassas i appen eller på hemsidan” (ID 1205).

Design kan också handla om mode och att plötsliga ändringar i uppfattningen hur en telefon borde se ut kan påverka personer som är i behov av en specifik utformning. Under vissa perioder blir telefonerna mindre och mindre. Sedan kommer en vändning och de blir större och större. Sannolikt finns det hela tiden personer som bara kan använda telefoner av en viss storlek men de är utelämnade till rådande designfilosofi. Detta kan vara ett starkt skäl för att inte behöva byta ut äldre ännu fungerande utrustning. Det finns helt enkelt ingen bra ersättningsprodukt utifrån de behov användaren har.

”Jag använder en hand. Innan 2010, innan mobilerna blev större och större, hade jag inga svårigheter att använda en mobil. Ju större de blir, desto mer omöjligt blir det att använda dem med EN hand. :(Jag behåller därför mina mobiler så länge det bara går. Snart måste jag byta igen, och Samsungs MINSTA smartphone är nu 1,5 cm större än den smartphone jag har nu. Känns uppgivet när folk diskuterar modeller hit och dit, min enda önskan är att kunna hålla den, och hantera den” (ID 498).

Ett annat exempel på en designförändring som inte är bra för alla är när exempelvis en knapp försvinner. Det kan tyckas trivialt men kräver ny inlärning för alla användare och kan skapa oöverstigliga svårigheter för vissa. Om man inte fångar upp denna ändring med specifik utbildning och träning.

”De nya telefonerna utan hemknapp är en katastrof. Jag vet inte vad jag ska göra den dag min sista SE lägger av” (ID 571).

Det finns även önskemål om utökad funktionalitet.

”Det skulle underlätta mycket om Mobilt Bank-ID gick att nå med telefonens knappsats eller tangentbord istället för Touch-skärm” (ID 736).

När vi ställer en generell fråga om vad det är man brukar be andra om hjälp med så är ett mycket vanligt svar att man behöver hjälp med sin telefon. Ett svårt moment är när man byter telefon. Ett annat när telefonen är uppdaterad och saker som man tycker fungerade bra har ändrats.

Har du hjälpmedel i din smarta telefon?

Det är vanligast att personer som är blinda har hjälpmedel i sin smarta telefon (Diagram 15). För många personer i alla grupper är själva telefonen i sig ett hjälpmedel.

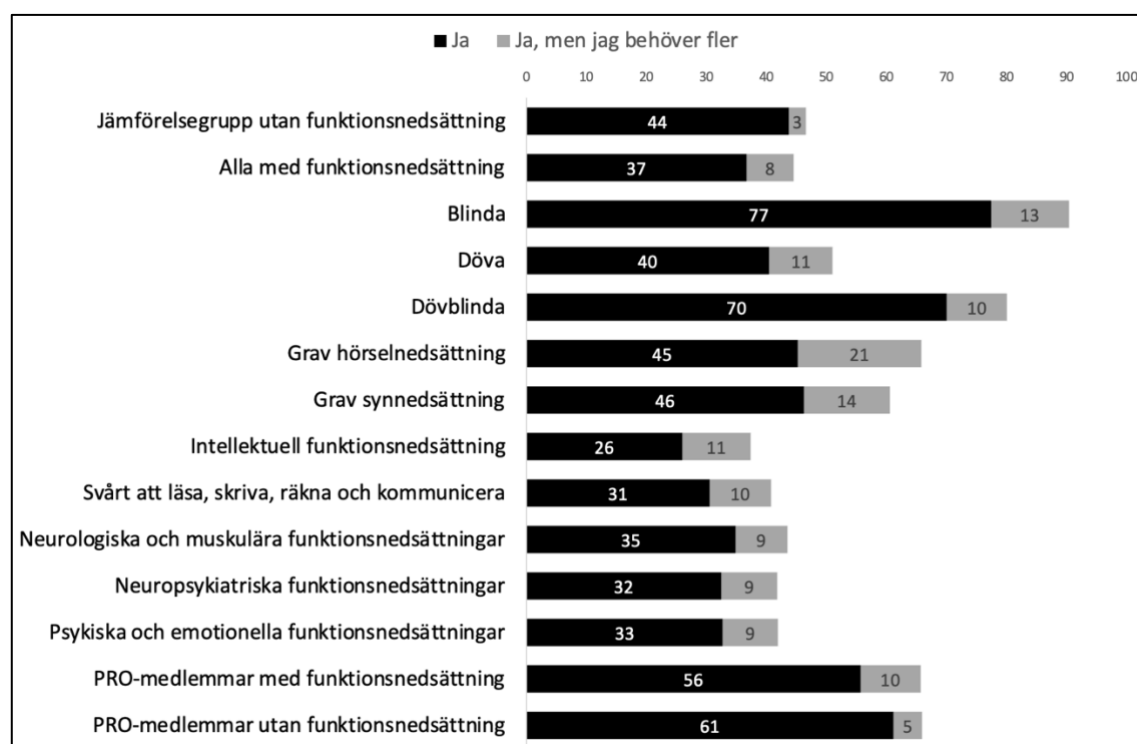

Diagram 15: Andelen personer (procent) som svarat ja eller ja men att de behöver fler på frågan om de har hjälpmedel i sin smarta telefon.

Det kan tyckas märkligt att inte alla blinda personer svarar att de har hjälpmedel. Det kan bero på att vissa personer som räknar sig som blinda har synrester som de fortfarande kan använda sig av. Av de 40 personer som angett att de är blinda har 10 också markerat att de har en grav synnedsättning. Det tyder på att de är i ett gränsland där de kanske inte har hjälpmedel utan försöker klara sig med kraftig förstoring på sin skärm. Om man sakta tappar sin synförmåga så kan man hamna i ett läge där ens gamla strategier fungerar sämre och sämre men det kan vara ett stort steg att byta.

Vilka hjälpmedel används för smarta telefoner?

Användningen av hjälpmedel kan dels sägas vara grupperad runt specifika funktionsnedsättningar, främst syn, hörsel och rörelsenedsättning. Sedan finns det mer generella hjälpmedel som förekommer i alla grupper (Tabell 3).

Tabell 3: Översikt över vilka hjälpmedel personer har i sin smarta telefon. Andelar i procent.

	Bildtelefon	Förstoring	OCR-program	Ordprediktion	Punktskrifts-display	QR-scanner	Röststyrning	Skärmläsning-program	Stavnings-kontroll	Tal till text	Talsyntes	Telefonen i sig är ett hjälpmedel
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	2	15	8	7	<1	69	12	<1	42	8	1	40
Alla med funktionsnedsättning	8	21	10	10	2	52	16	9	41	19	8	47
Blinda	-	11	35	8	27	38	38	87	16	27	46	54
Döva	79	19	12	2	2	38	5	7	29	41	7	41
Dövblinda	46	46	9	9	9	36	36	55	18	36	46	64
Grav hörselnedsättning	22	25	15	10	3	43	13	6	28	24	6	49
Grav synnedsättning	3	47	10	12	6	39	22	28	33	18	23	54
Intellektuell funktionsnedsättning	7	31	9	15	1	45	23	7	37	21	11	57
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	5	23	11	15	1	50	17	5	49	22	11	51
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	4	22	10	14	1	54	15	5	42	17	8	50
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	4	20	10	13	1	57	16	7	47	19	7	51
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	4	16	7	12	1	61	16	6	49	17	7	50
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	34	32	15	5	<1	59	13	1	45	7	2	49
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	40	29	15	5	<1	66	12	1	44	5	1	49

Utöver de hjälpmedel som finns i Tabell 3 så rapporterar deltagarna i SMFOI en omfattande användning av appar som hjälper dem. Det kan röra sig om generella appar som kalkylator eller kartor men också mer specifika och specialutvecklade appar som kompenserar någon nedsatt funktionsförmåga.

Datorer

En större andel personer utan funktionsnedsättning har tillgång till en dator i hemmet jämfört med personer med funktionsnedsättning (Diagram 16).

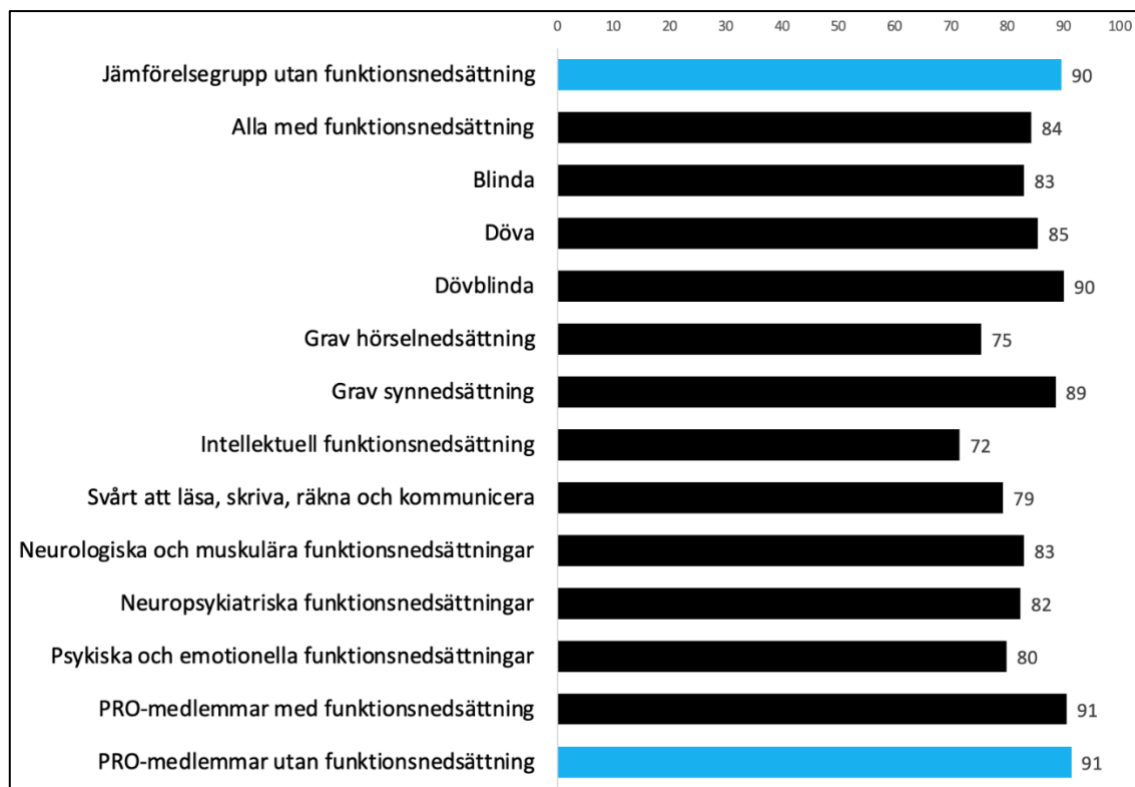

Diagram 16: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en dator. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Trenden är att tillgången till dator i hemmet har minskat över tid (Diagram 17). I takt med att fler har skaffat en smart telefon så kan det vara så att vissa inte har skaffat någon ny dator utan antingen tycker att det räcker med telefonen eller så har de inte råd att ha båda och tvingas göra en prioritering.

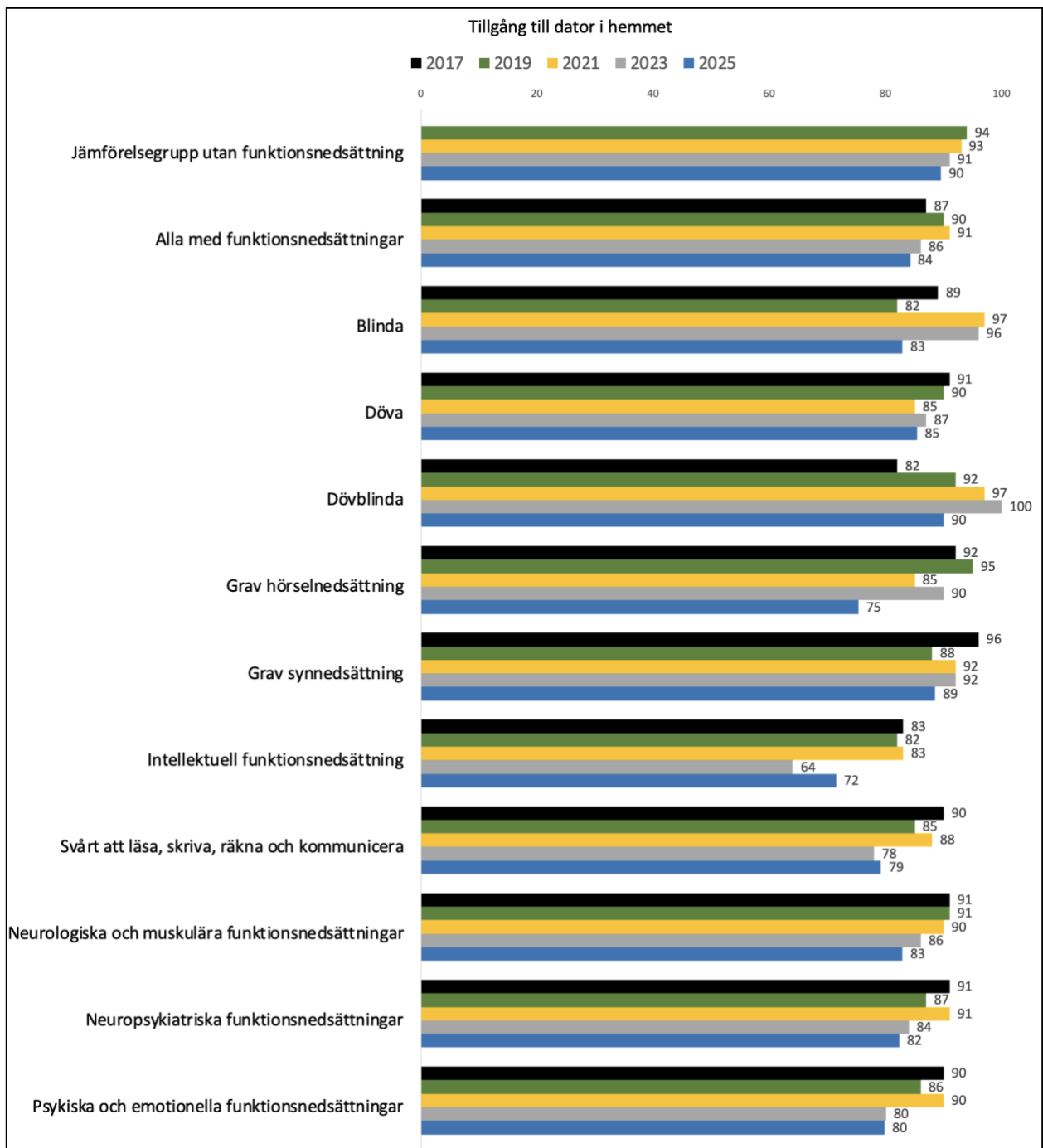

Diagram 17: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en dator i hemmet år 2017, 2019, 2021, 2023 samt 2025.

Det finns vissa saker som är enklare att göra i en dator. Det tydligaste exemplet som kommer från deltagarna i SMFOI handlar om att skriva och redigera text. Ska man producera text som är lite längre så ger datorn med sin större skärm och ett ordentligt ordbehandlingsprogram en bättre arbetssituation. Dessutom är ett fysiskt tangentbord mycket effektivare än att mata in text med fingertryck på en liten skärm. Andra situationer där en dator fungerar bättre har att göra med situationer där det behövs överblick.

Tillräckliga kunskaper för att använda en dator

Det finns stora andelar i varje granskad grupp som tycker att de behöver mer kunskaper om hur datorn fungerar (Diagram 18).

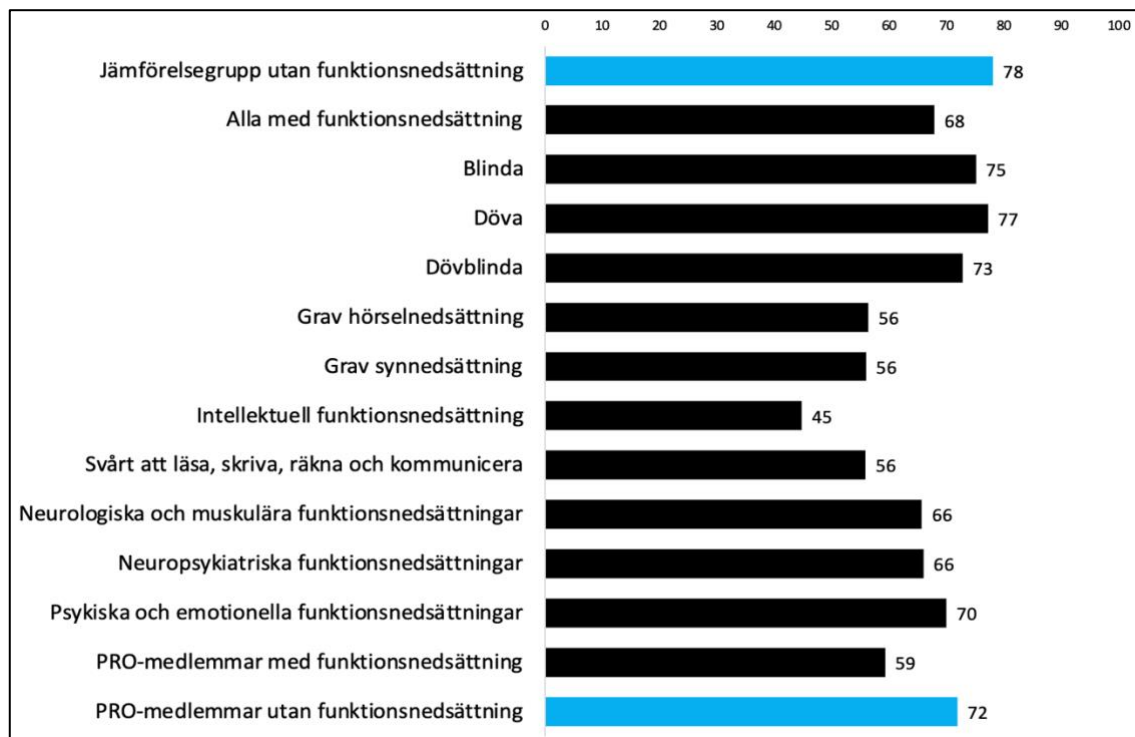

Diagram 18: Andelen personer (procent) som anser att de har tillräckliga kunskaper i att använda en dator. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

För en del är behoven av kunskap kopplade till själva datorn men i de flesta fallen så är det snarare programvaror eller datorsystemet som skapar behovet av ny kunskap. Dels sker ständiga uppdateringar och vid varje sådan kan det uppstå behov av att antingen lära sig något nytt eller att lära om. Med att lära om menas att något som har fungerat under lång tid och som man vet hur det fungerar plötsligt har ändrats och då behöver man ta reda på hur det nya sättet fungerar. Utöver det finns ett behov som kan sammanfattas med att "hänga med". Med det menas att det kommer nya saker och då behöver man lära sig det från grunden. Videomöten är ett sådant exempel. Ät ett annat. Vissa av dessa behov fångar upp något i teknikutvecklingen som blir bestående och där den nya kunskapen går in i det man generellt behöver kunna. Annat är sådant som man kanske lägger mycket energi på att lära sig men som sedan inte blir något. Det är till exempel få som talar om VR-teknik eller AR-teknik i årets SMFOI. För en del är känslan av att hänga med men snart kanske inte längre kunna eller orka hänga med som något som oroar dem mycket.

Är det lätt att använda en dator?

Det är döva personer som tycker det är lättast att använda en dator (Diagram 19). Men i alla grupper finns stora andelar som inte tycker att det är lätt att använda en dator.

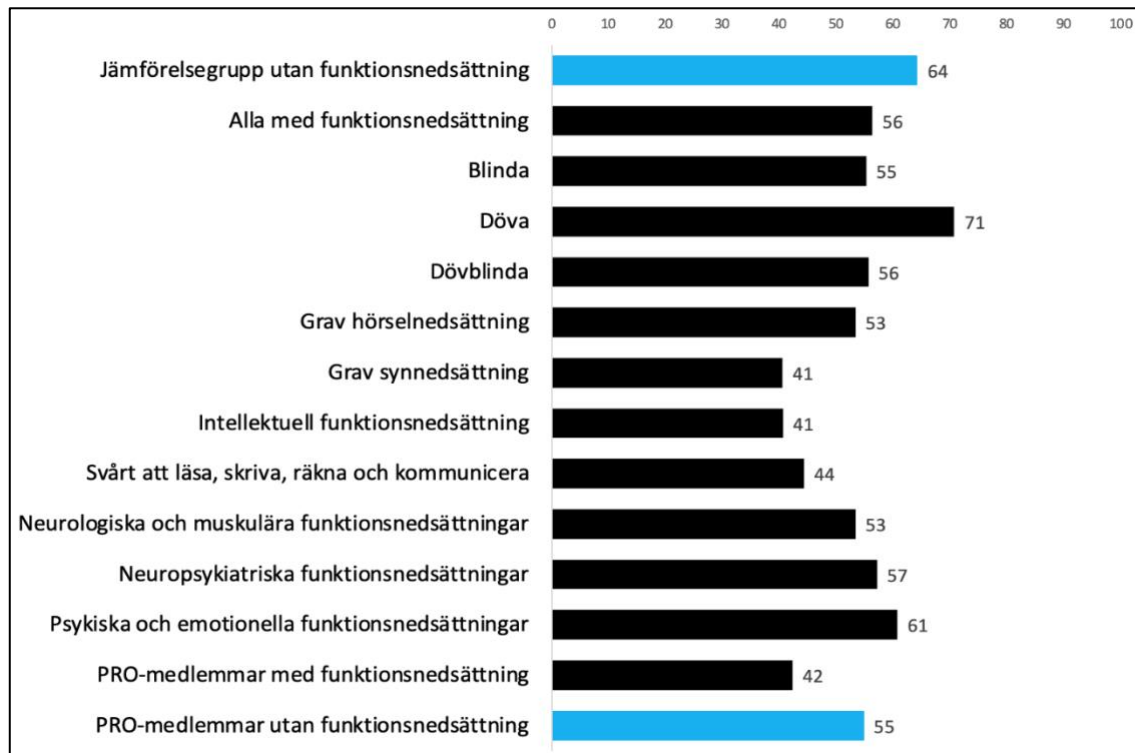

Diagram 19: Andelen personer (procent) som anger att det är lätt att använda en dator. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Så länge inget ändras kan det vara enkelt att använda sin dator. Men så kommer det uppgraderingar.

”Datorn är mitt trygga punkt i hemmet. Jag har anpassat datorn så som jag vill ha det. Problemet är att Windows gör det svårare och svårare för mig att få till det så som jag vill ha det” (ID 398).

Användningen kan försvåras över tid och en anledning kan vara att man inte fått hjälp att skapa en bra ergonomisk miljö för användningen av dator.

”Använder datorn mycket sällan nuförtiden tyvärr. Får ont av att sitta vid den. Handleder; armar nacke rygg” (ID 743).

Att inte känna till att det finns hjälpmedel kan vara en anledning till att helt sluta använda sin dator. Om man gradvis förlorar en funktionsförmåga är det viktigt att i tid få möjlighet att förbereda sig på det förändrade läget.

”Jag använder inte datorn längre eftersom jag inte ser” (ID 1219).

Har du hjälpmedel i din dator?

För personer som är blinda är hjälpmedel en förutsättning för att det ska fungera att använda en dator. Det förklarar varför så stor andel blinda personer har hjälpmedel. (Diagram 20).

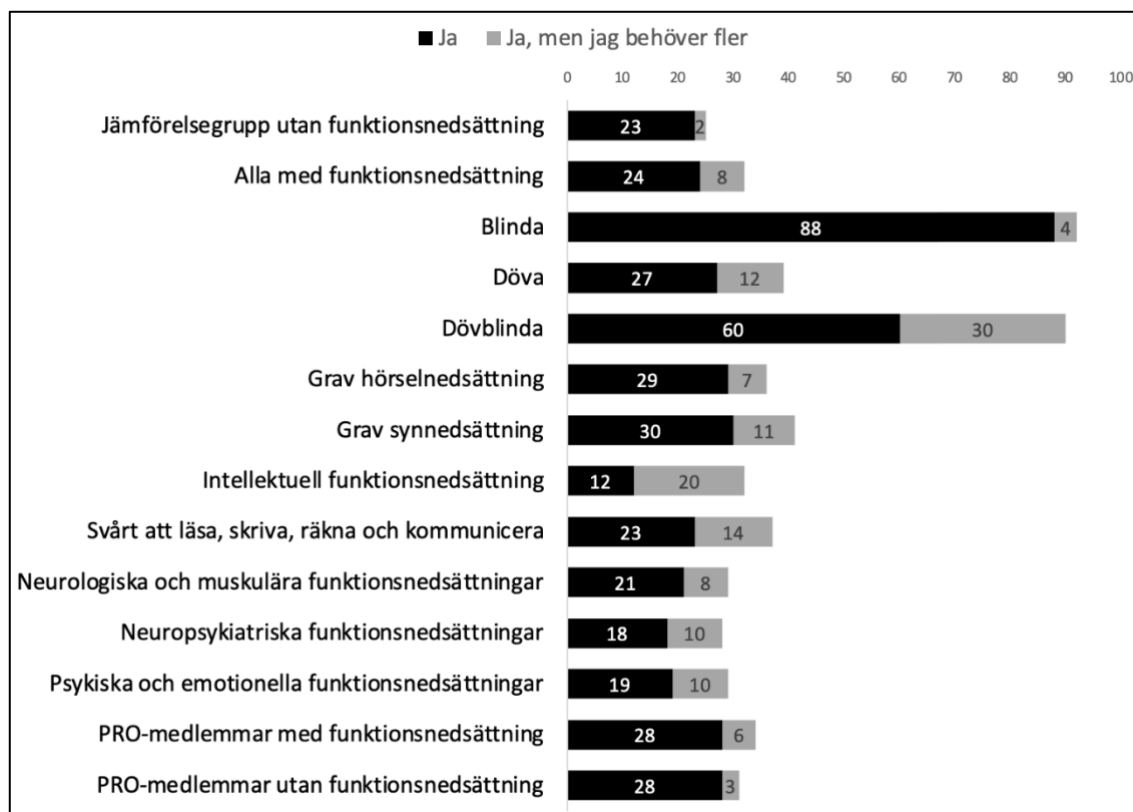

Diagram 20: Andelen personer (procent) som svarat ja eller ja men att de behöver fler på frågan om de har hjälpmedel i sin dator.

Det kan tyckas märkligt att inte alla blinda personer svarar att de har hjälpmedel. Det kan bero på att vissa personer som räknar sig som blinda har synrester som de fortfarande kan använda sig av. Av de 40 personer som angett att de är blinda har 10 också markerat att de har en grav synnedsättning. Det tyder på att de är i ett gränsland där de kanske inte har hjälpmedel utan försöker klara sig med kraftig förstoring på sin skärm. Om man sakta tappar sin synförmåga så kan man hamna i ett läge där ens gamla strategier fungerar sämre och sämre men det kan vara ett stort steg att byta.

En annan sak som kan tyckas märklig är att personer utan funktionsnedsättning i princip använder hjälpmedel lika mycket som personer med funktionsnedsättning. Det går emot hur vi tänker att hjälpmedel är något som är till för att kompensera nedsatta funktionsförmågor. I sin tur antyder det att det finns ett visst grundbehov av hjälpmedel hos alla användare. Vi kan ta kalendrar

som exempel. Mycket få människor kan hålla reda på vad de ska göra utan att ha en kalender. Alltså är kalendrar ett viktigt hjälpmedel som kan beskriva som ett distribuerat minne. Istället för att belasta våra hjärnor med att försöka komma ihåg så har vi skapat en funktion utanför vår egen hjärna. Så det verkar finns ett antal generella hjälpmedel i våra datorer som gynnar alla. Utöver det borde det finnas hjälpmedel som kompenserar för specifika nedsatta funktionsförmågor. Det förklarar den ökade förekomsten av hjälpmedel inom områdena syn och hörsel. Där finns sådana hjälpmedel.

Att vi inte ser denna effekt för personer med intellektuell funktionsnedsättning, svårigheter att läsa, skriva, räkna och kommunicera, neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykiska och emotionella funktionsnedsättningar kan bero på att:

1. Det inte finns några behov av specifika hjälpmedel i dessa grupper.
2. Att det finns hjälpmedel som personer i dessa grupper inte känner till.
3. Att det saknas specifika hjälpmedel för dessa grupper som kompenserar för gruppernas nedsatta funktionsförmågor.

Vilka hjälpmedel används i datorer?

Användningen av hjälpmedel kan dels sägas vara grupperad runt specifika funktionsnedsättningar, främst syn, hörsel och rörelsenedsättning. Sedan finns det mer generella hjälpmedel som förekommer i alla grupper (Tabell 4).

Tabell 4: Översikt över vilka hjälpmedel personer har i sin dator. Andelar i procent.

	Bildtelefon	Förstoring	OCR-program	Ordprediktion	Punktskriftsdisplay	QR-scanner	Röststyrning	Skärmläsningsprogram	Speciell mus	Speciellt tangentbord	Stavningskontroll	Tal till text	Talsyntes	Datorn i sig är ett hjälpmedel
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	<1	8	6	4	<1	19	2	<1	17	9	48	3	1	47
Alla med funktionsnedsättning	7	14	8	7	4	15	6	8	13	10	41	10	11	48
Blinda	-	-	40	3	75	4	4	89	-	-	21	4	46	46
Döva	67	8	8	3	3	14	-	3	6	8	31	11	3	31
Dövblinda	33	33	11	-	33	22	11	56	-	-	56	11	44	44
Grav hörselnedsättning	27	20	10	7	2	29	10	5	12	13	34	10	7	46
Grav synnedsättning	3	52	12	8	12	15	8	25	12	14	49	9	26	49
Intellektuell funktionsnedsättning	5	22	7	11	1	9	11	4	22	15	29	17	15	55
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	3	16	10	12	1	17	12	3	16	9	49	18	18	47
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	3	13	7	10	1	16	9	5	19	14	40	11	9	48
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	3	14	7	7	2	9	5	5	16	10	46	12	12	54
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	3	11	5	7	3	11	7	5	14	11	45	12	12	54
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	13	19	14	4	<1	27	3	1	21	10	47	3	1	54
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	13	14	13	4	<1	26	2	1	20	9	45	2	1	59

En vanlig anpassning är man har en extra stor bildskärm. En person oroar sig för att av ekonomiska skäl behöva flytta till en mycket mindre lägenhet och där kommer det inte att finnas plats för den ergonomiskt bra datorplats med stor skärm som finns i nuvarande bostad. En annan person berättar att hjälpmedlen och anpassningarna som fungerar bra finns på en dator på den dagliga verksamheten.

Även om behovet finns så kan det ta lång tid innan man gör en förändring. En deltagare beskriver att efter 30 år med

standardtangentbord har jag äntligen skaffat mig komprimerade tangentbord som funkar bättre när man skriver med EN hand.

Det är vanligt att personer är medvetna om att det troligen finns hjälpmedel för datorn som de skulle ha nytta av men de har inga strategier för att lösa det problemet.

”Jag vet inte vilka hjälpmedel som finns att få men skulle förmodligen behöva fler - jag är van att bara acceptera läget som det är” (ID 237) .

Surfplattor

Tillgången till surfplattor är lägre i alla grupper jämfört med tillgång till smart telefon eller dator (Diagram 21).

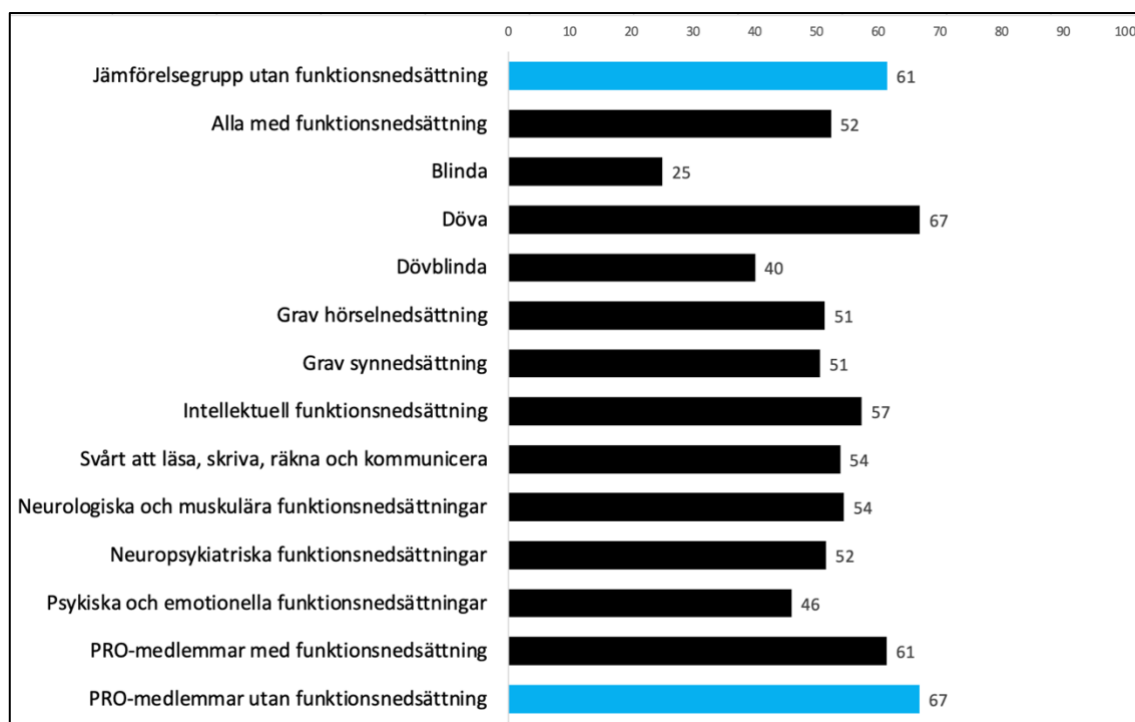

Diagram 21: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en surfplatta. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Högst andel personer som har en surfplatta finns bland personer som är döva. Även bland personer med intellektuell funktionsnedsättning är det många som har tillgång till surfplatta. En fördel med surfplattan är pekskärmen. Det kan göra att det är kognitivt enklare att använda pekskärm jämfört med mus och tangentbord.

En skillnad som många noterar är att de använder surfplattan för nöje och rekreation medan telefonen och datorn är mer till för praktiska saker. Plattan används för läsning, filmer, titta på TV, ta bilder och liknande.

Plattor kan uppfattas som viktiga att ha men dyra att skaffa sig.

”Jag har ingen platta just nu och det är svårt när man inte har resurser att köpa vettiga grejer... önskar mig en sån där superplatta för att rita men har inte råd till det... Läser helst på platta. Jag skriver inte på platta”. (ID 954).

Tillgången till surfplatta har minskat över tid (Diagram 22). För döva personer är tillgången ungefär densamma.

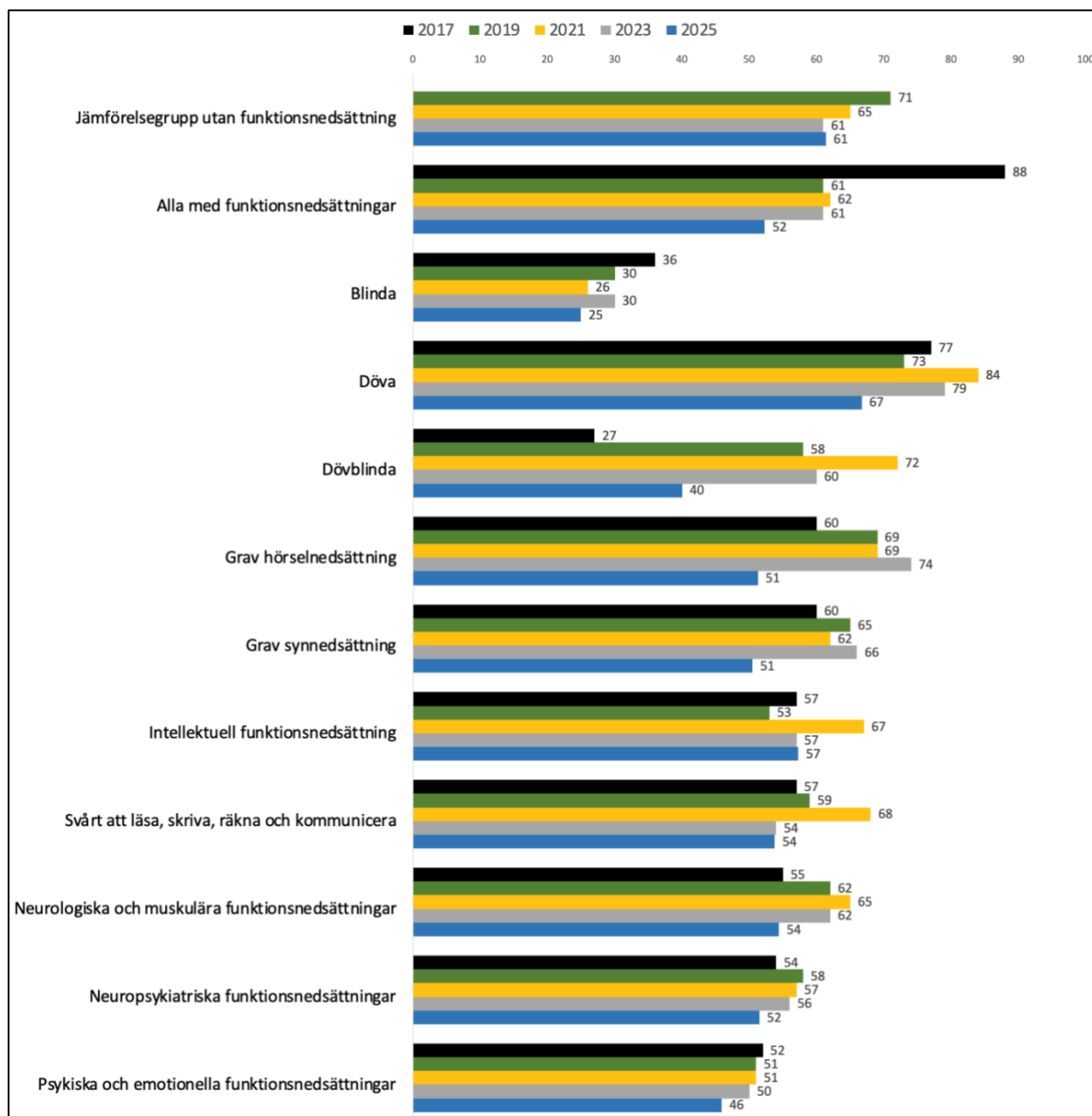

Diagram 22: Andelen personer (procent) som angett att de har tillgång till en surfplatta år 2017, 2019, 2021, 2023 samt 2025.

Det kan finnas flera förklaringar till att tillgången har minskat. En tänkbar förklaring är att under samma period som denna minskning sker så har storlekarna på smarta telefoner ökat. Det gör att den skärmstorlek som finns i telefonen kan uppfattas som tillräckligt stor för att minska behovet av en platta. En annan förklaring kan vara ett minskningen sker under en tid då många haft det ekonomiskt tufft. För personer med funktionsnedsättning som har sina inkomster via samhällets ersättningssystem så har inkomsterna inte ökat och skattelättnader som man kan få vid inkomst av arbete kommer inte denna grupp till del. Det kan göra att vid en situation där det är nödvändigt med prioriteringar så är det surfplattan man avstår ifrån.

Tillräckliga kunskaper för att använda en surfplatta

Personer utan funktionsnedsättning och personer som är döva är de grupper där högst andelar tycker att de har tillräckliga kunskaper (Diagram 23). I övriga grupper är det färre som säger sig ha tillräckliga kunskaper.

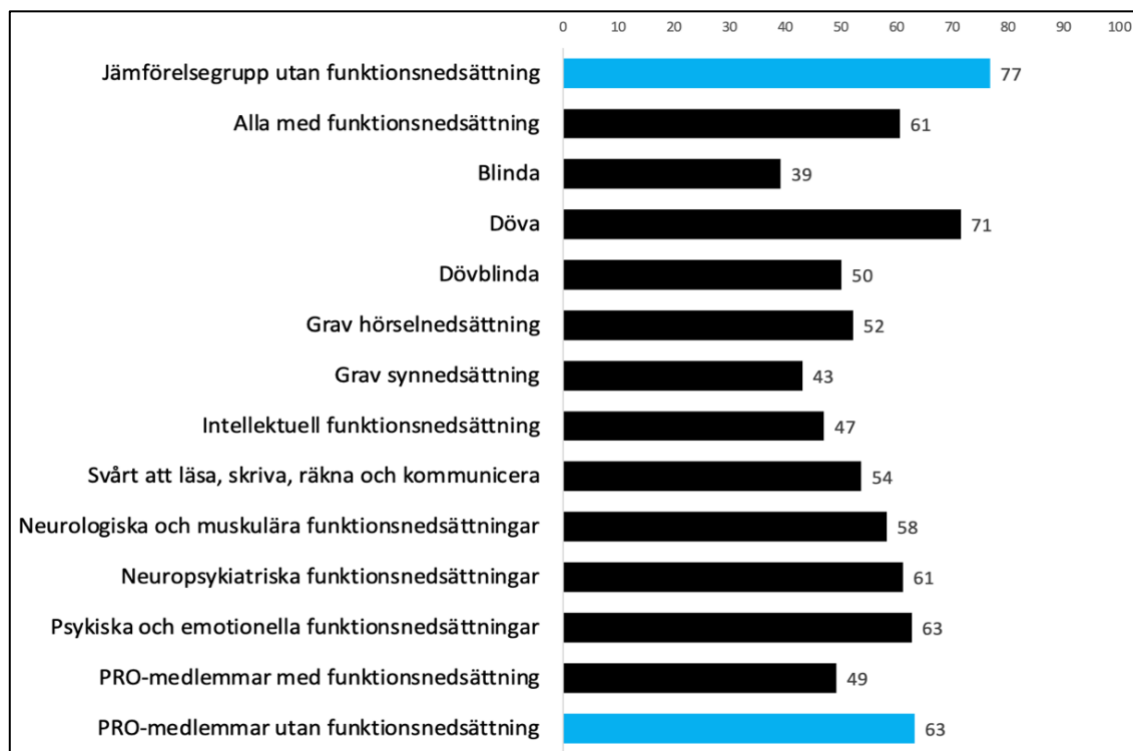

Diagram 23: Andelen personer (procent) som anser att de har tillräckliga kunskaper i att använda en surfplatta. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Är det lätt att använda en surfplatta?

Mönstret återkommer när vi frågar om det är lätt att använda surfplattan. Även här är det ibland personer utan funktionsnedsättning och döva som vi hittar de högsta andelarna som tycker det är lätt.

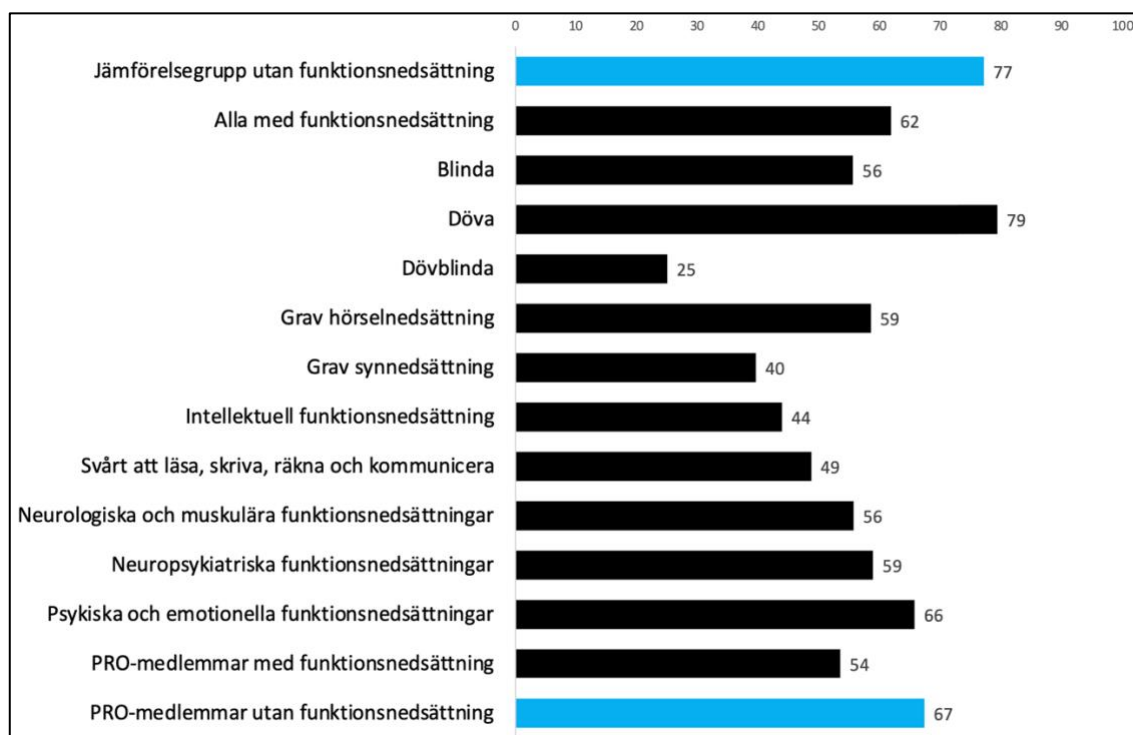

Diagram 24: Andelen personer (procent) som anger att det är lätt att använda en surfplatta. (Not: antalet dövblinda personer är mycket lågt (n=12), varför resultatet från dessa svar är osäkert.)

Fritextsvaren visar att plattan och pekskärm erbjuder fördelar och kan lösa saker som vissa upplever som stora problem.

”Plattan i sig är en hjälp eftersom jag istället för att leta efter var muspekaren är sätter fingret på skärmen för att klicka eller markera” (ID 725).

Det finns en grupp användare av surfplattor som använder denna genom sina personliga assistenter. De kan inte själva hantera helt och fullt hantera den men i interaktion med assistenterna fungerar det.

”Jag kan inte läsa eller skriva. Jag kommunicerar annars väldigt bra muntligt. Jag har en "padda". I denna hittar jag mkt intressant. Ibland hjälper personalen mej att leta” (ID 1611).

För andra kan det vara så att surfplattan fortfarande fungerar men har blivit för gammal för att koppla upp på internet. En person som är i den situationen använder surfplattan för meditation men kan inte längre komma ut på nätet. En person som precis lärt sig använda

Skype via surfplattan har precis fått reda på att Skype ska läggas ner och vet då inte hur det ska gå till att få något annat som ersätter.

En person berättar att pennan som följde med vid köpte av surfplattan underlättar mycket för att den ger precision. Det är andra som gett liknande kommentarer.

Vissa känner att det nog finns mer de skulle kunna göra med sin platta men har inte ork att på egen hand utforska och lära sig mer.

”Jag lånar en surfplatta i början för att ha den som min TimeTimer eftersom min analoga var sönder. Sen har det nu utökats att jag också spelar 3 enkla gratis spel på den. Och börjat se på streamingtjänst på den. Men har inte så mycket kunskap om surfplatta och tror jag hade kunnat ha mycket bättre användning av den om jag hade orkat sätta mig i det lite/lära mig” (ID 169).

Har du hjälpmedel i din surfplatta?

Det är samma bild för surfplatta som för smarta telefoner och datorer, att det är personer som är blinda eller döva där störst andelar har hjälpmedel (Diagram 25).

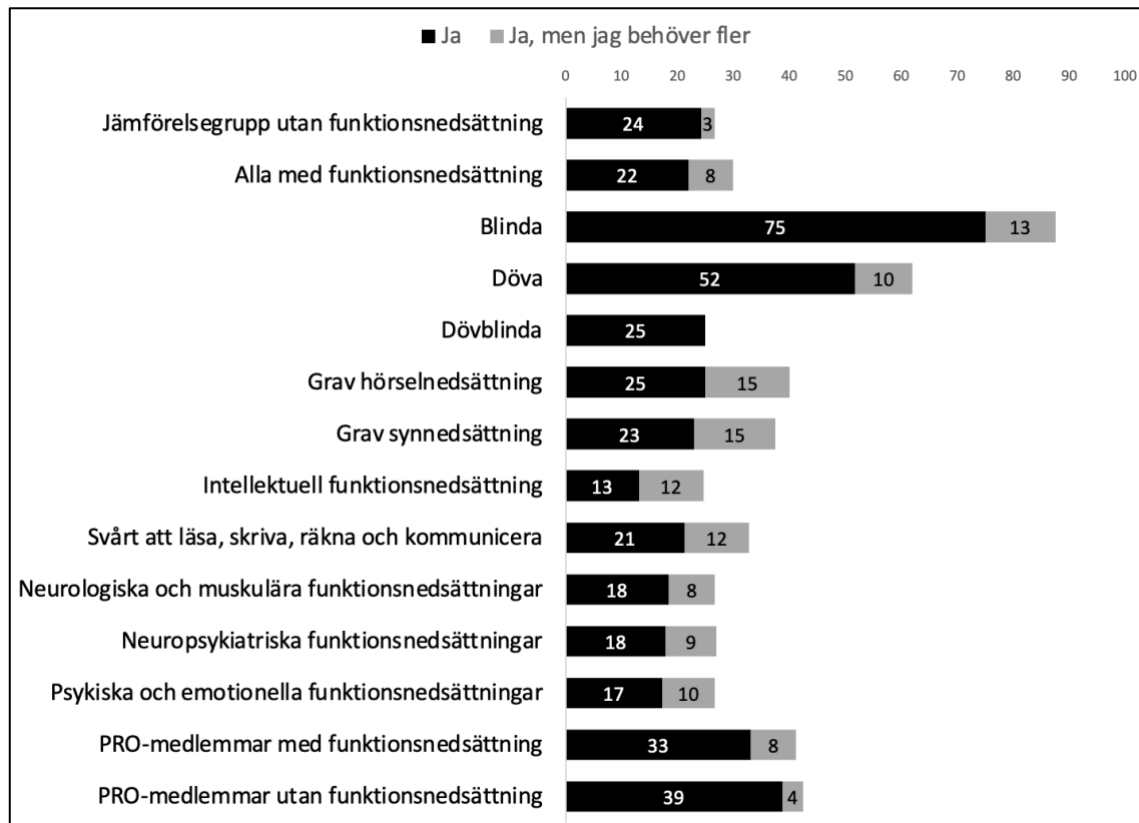

Diagram 25: Andelen personer (procent) som svarat ja eller ja men att de behöver fler på frågan om de har hjälpmedel i sin surfplatta.

Det är förhållande vis få personer i de andra grupperna som säger att de har hjälpmedel i surfplattan.

Vilka hjälpmedel används i surfplattor?

Användningen av hjälpmedel kan dels sägas vara grupperad runt specifika funktionsnedsättningar, främst syn, hörsel och rörelsenedsättning. Sedan finns det mer generella hjälpmedel som förekommer i alla grupper (Tabell 5).

Tabell 5 ger en översikt över vilka hjälpmedel de olika grupperna har rapporterat att de har i sina surfplattor. Det är vanligt att man anser att surfplattan i sig är ett hjälpmedel.

Tabell 5: Översikt över vilka hjälpmedel personer har i sin surfplatta. Andelar i procent.

	Bildtelefon	Förstoring	OCR-program	Ordprediktion	Punktskrifts-display	QR-scanner	Röststyrning	Skärmläsning-program	Stavningskontroll	Tal till text	Talsyntes	Surfplattan i sig är ett hjälpmedel
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	1	12	6	5	-	33	2	-	-	5	1	59
Alla med funktionsnedsättning	9	20	8	7	2	16	7	6	6	15	11	49
Blinda	-	25	-	-	-	13	13	63	63	13	38	25
Döva	91	13	4	-	-	9	-	-	-	22	-	30
Dövblinda	50	75	-	-	-	-	-	25	25	25	50	50
Grav hörselnedsättning	22	30	4	7	4	11	7	7	7	15	19	48
Grav synnedsättning	3	59	12	6	3	12	9	9	9	21	24	38
Intellektuell funktionsnedsättning	6	17	8	9	5	13	17	13	13	19	14	50
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	4	17	9	12	3	19	14	7	7	20	17	49
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	3	21	8	8	2	19	9	9	9	12	13	53
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	6	13	7	8	2	14	8	7	7	15	13	54
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	4	15	4	7	3	13	9	7	7	15	13	55
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	23	25	12	3	<1	27	6	1	1	5	2	61
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	25	20	12	3	<1	30	5	1	1	3	1	61

Det kan noteras att många döva personer använder surfplattan i kombination med bildtelefoni. Den relativt stora skärmen i kombination med att plattan ändå är mobil gör att det troligen är bra med surfplattan som ett kommunikationsverktyg för den som talar teckenspråk. I vissa fall används surfplattan till något väldigt specifikt som för personen som använder sin surfplatta för att ta bilder och som förstoringsglas. En person har kopplat surfplattan till sina hörapparater för att få bättre ljud.

Jämförelse mellan samma hjälpmedel i olika apparater

För några centrala hjälpmedel har vi ställt samman en jämförelse för att se hur det hjälpmedlet används av olika grupper i olika apparater.

Apparaten i sig är ett viktigt hjälpmedel

Det är många som ser tillgången till sin smarta telefon, dator eller surfplatta som ett viktigt hjälpmedel i sig (Tabell 6). Det finns en tendens att de grupper som inte har så många specifika hjälpmedel pekar på hur viktig denna tillgång är. Dessa grupper är personer med intellektuell funktionsnedsättning, neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Tabell 6: Andelen personer (procent) som angett att apparaten i sig är ett hjälpmedel.

Apparaten i sig är ett hjälpmedel	Smart telefon	Dator	Surfplatta
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	40	47	59
Alla med funktionsnedsättning	47	48	49
Blinda	54	46	25
Döva	41	31	30
Dövblinda	64	44	50
Grav hörselnedsättning	49	46	48
Grav synnedsättning	54	49	38
Intellektuell funktionsnedsättning	57	55	50
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	51	47	49
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	50	48	53
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	51	54	54
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	50	54	55
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	49	54	61
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	49	59	61

Förstoring

Som man kan tro är det personer med grav synnedsättning där störst andel använder förstoring (Tabell 7). Behov av förstoring kan finnas i flera andra grupper antingen på grund av att personer har kombinationer av svårigheter och där en handlar om nedsatt syn. Men det kan också vara så att personer som i grunden inte har nedsatt syn ändå ofta hamnar i situationer där de måste förstora för att de tjänster man användare är designade med väldigt liten text.

Tabell 7: Andelen personer (procent) som angett att de använder förstoring som hjälpmedel.

Förstoring	Smart telefon	Dator	Surfplatta
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	15	8	12
Alla med funktionsnedsättning	21	14	20
Blinda	11	-	25
Döva	19	8	13
Dövblinda	46	33	75
Grav hörselnedsättning	25	20	30
Grav synnedsättning	47	52	59
Intellektuell funktionsnedsättning	31	22	17
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	23	16	17
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	22	13	21
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	20	14	13
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	16	11	15
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	32	19	25
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	29	14	20

Tal till text

Att kunna prata in text är en lite dold funktion som inte används av så många (Tabell 8). Den borde passa personer som tycker det är svårt att skriva och stava men kanske också för alla möjliga personer som är i situationer där det kan vara svårt att mata in text. Man kan tänka sig att när man använder sin smarta telefon och ska skriva in något exempelvis i ett formulär så skulle det vara bra att kunna prata in text. Det är också i telefonen som denna teknik används mest. Förutom just för gruppen som uttalat har svårt att skriva. Där är användningen ungefär lika oavsett apparat.

Tabell 8: Andelen personer (procent) som angett att de använder tal till text som hjälpmedel.

Tal till text	Smart telefon	Dator	Surfplatta
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	8	3	5
Alla med funktionsnedsättning	19	10	15
Blinda	27	4	13
Döva	41	11	22
Dövblinda	36	11	25
Grav hörselnedsättning	24	10	15
Grav synnedsättning	18	9	21
Intellektuell funktionsnedsättning	21	17	19
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	22	18	20
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	17	11	12
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	19	12	15
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	17	12	15
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	7	3	5
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	5	2	3

Talsyntes

Talsyntes, det vill säga att kunna omvandla text till tal kan antingen vara ett fristående hjälpmedel, en inbyggd funktion eller en tjänst som finns på vissa webbplatser. Tekniken används mycket av personer som är blinda eller har nedsatt syn (Tabell 9). Tekniken borde också passa bra för personer som har svårt att läsa men där är användningen lägre.

Tabell 9: Andelen personer (procent) som angett att de använder talsyntes som hjälpmedel.

Talsyntes	Smart telefon	Dator	Surfplatta
Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning	1	1	1
Alla med funktionsnedsättning	8	11	11
Blinda	46	46	38
Döva	7	3	-
Dövblinda	46	44	50
Grav hörselnedsättning	6	7	19
Grav synnedsättning	23	26	24
Intellektuell funktionsnedsättning	11	15	14
Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera	11	18	17
Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar	8	9	13
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	7	12	13
Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar	7	12	13
PRO-medlemmar med funktionsnedsättning	2	1	2
PRO-medlemmar utan funktionsnedsättning	1	1	1

Deltagarnas bakgrund

Bakgrundskaraktäristika för personer med funktionsnedsättning som svarat 2025.

Vilken eller vilka av dessa diagnoser, funktionsnedsättningar eller svårigheter har du?

Tabell 10: Vilken eller vilka av dessa diagnoser, funktionsnedsättningar har du?

Svar	Procent	Antal
ADD	7	84
ADHD	14	172
Afasi	6	77
Autismspektrum (Autism, Asperger)	18	215
Bipolär	3	38
Blind	3	40
CP	3	31
Demens, Alzheimer	<1	8
Depression	18	212
Dyslexi	12	149
Dyskalkyli, matematiksvårigheter	5	61
Döv, barndomsdöv	3	41
Döv, vuxendöv	1	11
Dövblind	1	12
Epilepsi	6	67
Grav hörselnedsättning	7	87
Grav synnedsättning	9	103
Hjärnskada, förvärvad	6	72
Huvudvärk, migrän	12	146
Kommunikationssvårigheter	8	96
Koncentrationssvårigheter	19	226
ME/CFS (Kroniskt trötthetssyndrom)	9	107
Känslig för starka intryck (flimmer, ljus, ljud)	16	197
Läsvårigheter	12	148
Minnessvårigheter	15	182
MS	2	30
Parkinson	4	54
Räknesvårigheter	8	104
Rörlighet i armar eller händer, finmotoriska svårigheter	14	168
Stroke	8	90
Schizofreni, psykosjukdom	2	20
Självförtroende/självkänsla, bristande	13	161
Skrivsvårigheter	12	138
Social rädsla	8	101
Språkstörning, DLD	2	19
Svårt att förstå	8	95
Svårt att lära mig nya saker	9	107
Svårt att komma igång eller avsluta saker	15	180
Svårt att sitta	3	36
Svårt att behålla fokus på en uppgift	14	170
Talsvårigheter	6	76
Utvecklingsstörning eller intellektuell funktionsnedsättning	11	128

Svar	Procent	Antal
Ångest	20	245
Annan	11	135

Åldersintervaller

Tabell 11: Åldersintervall. Andelar i procent.

Åldersintervall	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Under 16 år	-	1	-	4	-	1	1	2	1	1	1	-
16–24 år	1	4	9	-	-	1	1	9	6	3	6	4
25–34 år	7	14	3	20	-	10	3	22	14	11	18	19
35–44 år	10	15	11	15	9	8	7	16	18	13	19	22
45–54 år	17	21	20	26	18	17	14	20	18	28	22	26
55–64 år	26	22	29	15	18	20	17	17	20	22	19	19
65–75 år	21	12	14	9	27	14	24	10	13	14	11	7
76 år eller äldre	18	12	14	11	27	29	33	5	10	10	4	3

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellektuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vilken är din könstillhörighet?

Tabell 12: Könstillhörighet. Andelar i procent.

Kön	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Man	36	39	56	39	55	37	38	46	41	36	35	31
Kvinna	63	58	44	57	36	61	62	53	57	61	62	65
Annan	<1	1	-	-	-	-		1	1	1	2	2
Jag vill inte svara	<1	2	-	4	9	3		1	2	2	2	2

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellektuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Är svenska ditt första språk?

Tabell 13: Svenskar som förstaspråk. Andelar i procent.

Svenska som första språk	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ja	91	91	91	50	91	90	95	90	91	93	92	94
Nej	10	9	9	51	9	10	5	10	9	7	8	7

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

I vilket län bor du?

Tabell 14: Län deltagarna bor i. Andelar i procent.

Län	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Stockholms län	28	28	35	26	46	30	26	21	27	27	28	28
Uppsala län	3	3		2	-	1	3	2	3	3	3	3
Södermanlands län	1	1	-	4	-	1	-	2	1	2	1	1
Östergötlands län	4	3	6	2	-	3	-	5	4	3	3	3
Jönköpings län	1	1	6	-	-	4	1	2	-	1	2	-
Kronobergs län	4	2	3	4	9	3	1	1	<1	2	1	2
Kalmar län	1	1	-	-	-	3	1	1	1	1		1
Gotlands län	2	2	-	-	-	1	-	1	1	2	3	2
Blekinge län	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0
Skåne län	23	24	17	35	18	20	38	28	29	26	25	23
Hallands län	1	2	-	2	-	1	1	2	1	2	2	1
Västra Götalands län	8	7	-	4	9	8	3	12	8	6	8	7
Värmlands län	1	2	-	-	-	1	3	2	2	2	2	2
Örebro län	1	2	-	11	9	1	1	2	1	2	2	2
Västmanlands län	2	2	3	-	9	3	1	2	2	1	2	1
Dalarnas län	9	8	9	2	-	14	11	8	6	7	7	9
Gävleborgs län	4	3	6	-	-	1	3	8	9	6	4	4
Västernorrlands län	1	3	-	-	-	1	2	1	2	3	2	3
Jämtlands län	<1	1	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1
Västerbottens län	1	2	-	2	-	3	-	1	1	1	2	2
Norrbottnens län	3	3	6	-	-	-	3	-	3	4	3	4
Vet inte	-	1	-	4	-		-	-	-	1	1	1

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

I vilken typ av ort bor du?

Tabell 15: Typ av ort deltagarna bor i. Andelar i procent.

Ort	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Stad	57	65	78	76	70	60	75	60	64	60	66	67
Mindre samhälle	28	23	13	20	30	24	16	30	25	27	21	22
Landsbygd	16	11	9	4	10	17	10	9	11	13	12	11
Vet inte	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	<1	1

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar

I vilken typ av boende bor du?

Tabell 16: Deltagarnas boende. Andelar i procent.

Boende	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hireslägenhet, vanlig	17	42	37	46	18	28	33	42	43	40	47	57
Bostadsrättslägenhet	27	25	40	28	73	30	33	15	25	25	22	20
Villa, hus	57	25	20	17	9	33	26	22	21	28	24	17
Gruppboende	56	3	3	9	-	6	2	12	5	2	3	1
Serviceboende	<1	3	-	-	-	3	2	8	3	3	3	2
Annat stödboende	<1	<1	-	-	-	-	-	2	1	<1	1	-
Annat	<1	1	-	-	-	-	3	1	2	2	2	2

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Brukar du be någon om hjälp med att göra saker på internet?

Tabell 17: Hjälp att göra saker på internet. Andelar i procent.

Hjälp på internet?	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ja	21	34	59	20	25	33	52	53	45	38	36	32
Nej	79	63	36	78	58	62	44	41	51	60	61	65
Vet inte	-	3	5	2	17	6	4	6	4	2	3	4

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Får du hjälp av någon i din vardag?

Tabell 18: Hjälp att göra saker i vardagen. Andelar i procent.

Hjälp i vardagen?	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ja	2	28	47	20	20	20	30	60	35	36	34	30
Nej	98	72	53	80	80	80	70	40	65	64	66	70

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vilken typ av hjälp?

Tabell 19: Typ av hjälp i vardagen. Andelar i procent.

Typ av hjälp	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hemtjänst	36	20	57	11	50	13	54	9	21	26	18	18
Personlig assistans	5	12	7	22	50	13	11	12	14	19	8	4
Boendestöd, stödpersoner eller liknande	18	50	21	44	50	50	39	54	44	36	59	66
God man/förvaltare	9	26	7	33	-	38	21	43	28	18	25	24
Anhörig/närstående	36	40	79	44	-	50	54	48	50	42	37	33
Annat	23	6	7	-	50	13	7	5	3	8	8	5

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Bor du tillsammans med någon?

Tabell 20: Bor tillsammans med någon. Andelar i procent.

Bor tillsammans med någon	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ja	79	55	55	54	40	62	53	42	52	56	53	50
Nej	21	45	46	46	60	39	47	58	48	44	47	50

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vem eller vilka bor du tillsammans med?

Tabell 21: Av de som bor tillsammans med någon, vem eller vilka bor de tillsammans med? Andelar i procent.

Bor tillsammans med...	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sammanboende, partner eller gift	92	77	87	76	100	81	94	65	71	76	69	71
Barn under 18 år	25	21	7	16	25	17	10	11	17	23	24	27
Hemmaboende barn över 18 år	13	14	33	4	-	8	6	9	14	15	13	13
Bor med mina föräldrar eller en förälder	1	12	-	8	-	6	2	27	17	11	19	14
Delar bostad med en vän (eller flera) – kollektivboende	1	2	-	8	-	4	-	2	3	3	2	4
Annat	1	1	7	-	-	-	2	1	3	3	1	2

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vilken är din högsta utbildning?

Tabell 22: Högsta avslutade utbildning. Andelar i procent.

Utbildning	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Grundskola	7	10	3	13	-	6	9	10	12	9	11	14
Grundsärskola	<1	3	3	-	-	4	-	10	5	2	3	2
Gymnasium	22	26	12	20	46	14	20	19	23	28	26	32
Gymnasiesärskola	1	9	6	7	-	6	9	26	13	8	9	7
Yrkesutbildning/ Yrkehögskola	14	12	6	17	-	18	15	12	12	13	13	13
Folkhögskola	1	6	12	9	9	6	8	8	6	5	7	6
Högskola/Universitet	54	32	56	30	46	44	39	12	25	31	28	24
Annan	1	1	3	2	-	-	1	2	2	2	2	2
Vet inte	<1	1	-	2	-	1	-	-	1	1	1	1

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vad av följande stämmer med din nuvarande situation?

Tabell 23: Nuvarande sysselsättning. Andelar i procent.

Sysselsättning	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Arbetar	61	46	47	61	27	37	21	26	42	41	43	48
Arbetslös	1	7	-	2	-	1	2	5	7	6	9	11
Hemma med barn	2	<1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Pensionär	40	23	28	20	55	40	578	15	22	23	14	10
Sjukskriven	1	9	3	2	9	6	3	7	8	11	13	15
Sjukersättning/ Förtidspensionär	1	19	25	11	27	17	22	35	21	25	26	25
Daglig verksamhet	<1	10	3	7	-	10	6	32	14	8	12	8
Aktivitetsersättning	<1	5	9	4	18	3	4	10	6	5	5	5
Studerar	3	7	6	7	-	5	4	10	9	6	10	7
Annat	1	2	-	-	-	1	2	3	3	2	2	2
Vet inte	-	1	-	2	-	1	1	1	1	1	1	0

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Vilken inkomst har du per månad?

Tabell 24: Inkomst per månad. Andelar i procent.

Inkomst	Jämförelse	Alla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 kronor	1	2	-	2	-	1	1	3	2	2	3	2
1 – 4 999 kronor	1	2	6	-	-	3	-	6	3	1	3	3
5 000 – 9 999 kronor	<1	4	-	2	-	4	3	5	5	4	6	7
10 000 – 14 999 kronor	5	16	6	18	36	22	2	26	17	18	18	18
15 000 – 19 999 kronor	11	19	29	16	36	12	23	22	20	22	22	23
20 000 – 24 999 kronor	9	15	14	9	-	7	13	11	13	13	15	15
25 000 – 29 999 kronor	9	14	6	11	18	14	13	7	13	14	12	13
30 000 – 49 999 kronor	37	14	31	24	-	22	8	4	10	12	11	9
50 000 kronor eller mer	20	2	-	2	-	1	7	-	1	2	1	-
Jag vill inte svara	6	12	9	16	9	15	18	16	16	13	9	8

Jämförelse: Jämförelsegrupp utan funktionsnedsättning. Alla: Alla med funktionsnedsättning. 1: Blinda, 2: Döva, 3: Dövblinda, 4: Grav hörselnedsättning, 5: Grav synnedsättning, 6: Intellectuell funktionsnedsättning, 7: Svårt att läsa, skriva, räkna och att kommunicera, 8: Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar, 9: Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, 10: Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar.

Om svenskarna med funktionsnedsättning och internet

SMFOI

Undersökningen genomförs vartannat år med start 2017. Personer med funktionsnedsättning rekryteras till att svara på en enkät med frågor om internet, smarta telefoner, datorer och surfplattor.

Rekrytering sker via snöbollsrekrytering enligt principer för "sampling in rare populations"³. Deltagare kan svara på enkäten på flera olika sätt, i syfte att hitta ett sätt som gör att svarsmetoden upplevs som tillgänglig för dem. Mer information finns på www.begripsam.se.

Antalet svarande har varit:

- 2017: 771
- 2019: 1 506
- 2021: 1 488
- 2023: 1 167
- 2025: 1 206

Antalet svarande i jämförelsegruppen utan funktionsnedsättningar har varit:

- 2019: 1 085
- 2021: 1 242
- 2023: 1 590
- 2025: 1 143

Enkäten består av frågor med fasta och öppna svarsalternativ. För jämförbarhet är vissa av frågorna med fasta svarsalternativ desamma vid varje undersökning. För att fånga upp teman eller nya företeelser finns också speciella frågor i varje undersökning. De öppna svarsalternativen ger deltagarna möjlighet att med egna ord ge en fördjupad bild av de olika frågeställningarna. Det ger på så sätt en möjlighet att kvalitativt fördjupa vår förståelse av de kvantitativa data som visas i tabeller och diagram.

50 diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter har blivit 10 grupper

För att samla data om funktionsnedsättning, finns i undersökningen SMFOI 50 fasta svarsalternativ, bestående av olika kategorier av sådana diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter som har

---

³ Kalton, G., & Anderson, D. W. (1986). Sampling Rare Populations. *Journal of the Royal Statistical Society*, 149(1), 65–82.

visat sig kunna spela roll när människor bedömer hur lätt eller svårt det är att använda internet och de olika apparater vi använder när vi är på internet. Inom ramen för forskningsprogrammet CoDeAc har vi gjort omfattande datakörningar som visar att det går att skapa 10 grupper där dessa 50 kategorier av diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter inryms. Det betyder att de kategorier som finns inom en sådan grupp svarar väldigt lika på de olika frågor vi ställer. På det sättet kan vi fortfarande ta fram data och redovisa resultat för varje specifik kategori men vi kan också sammanställa data för större grupper, vilket ger bättre underlag för statistiska beräkningar.

I vissa fall består en grupp bara av en kategori. Det beror på att för denna kategori så skiljer sig svaren så mycket från andra grupper att den inte kan ingå i någon större grupp. Detta gäller för Blinda, Dövblinda, Grav hörselnedsättning och Grav synnedsättning. För döva har vi slagit samman barndomsdöva med personer som blivit döva i vuxen ålder. Personer som deltar i undersökningen svarar ofta att de tillhör mer än en kategori. De räknas då in i flera grupper.

De 10 grupperna är

- Blinda
- Döva
- Dövblinda
- Grav hörselnedsättning
- Grav synnedsättning
- Intellectuell funktionsnedsättning
- Svårt att läsa, skriva, räkna och kommunicera
- Neurologiska och muskulära funktionsnedsättningar
- Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- Psykiska och emotionella funktionsnedsättningar

I datamaterialet finns också en grupp som vi kallar "Övriga". Det är personer som rapporterat andra funktionsnedsättningar. Den grupp redovisas inte separat i denna rapport.

Grupperna byggs upp enligt modellen i Diagram 26.

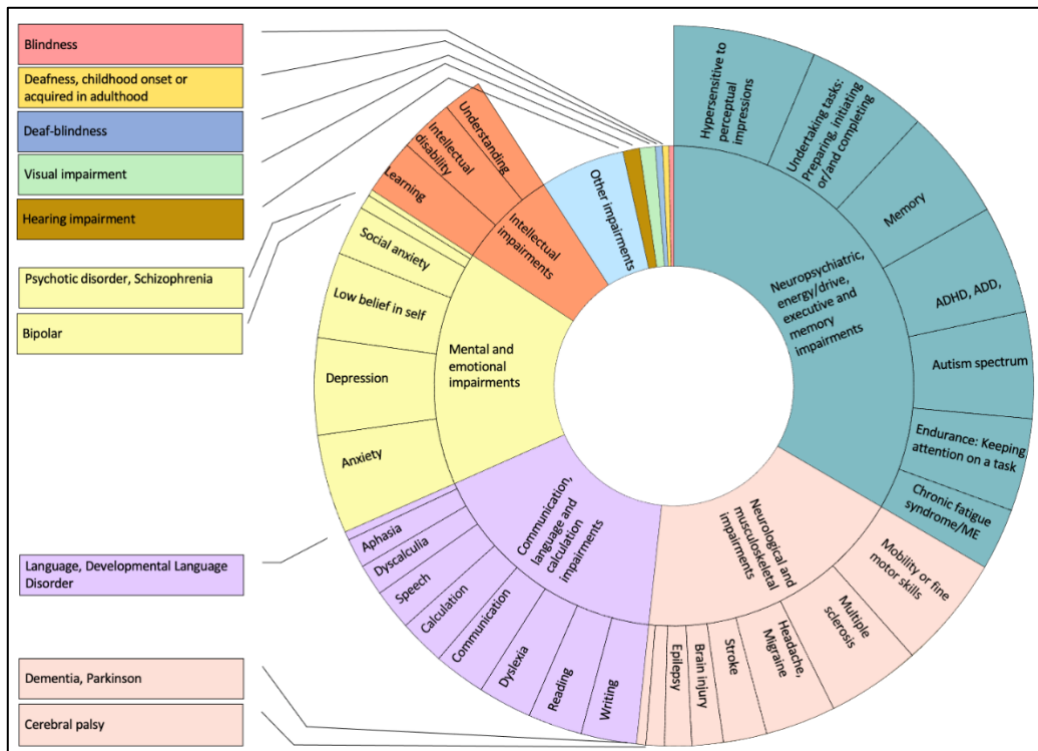

Diagram 26: Den inre ringen representerar en sammanslagning av de diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter som återfinns i den yttre ringen. Dessa representeras i sin tur av sådan diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter som vi har funnit kan påverka hur väl det går att använda internet⁴.

På det här sättet uppfyller vi kraven i FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning som anger att statistik ska kunna delas upp i meningsfulla grupper. Konventionen pekar på problemet att personer med funktionsnedsättning ofta i statistik behandlas som en enda grupp. Detta är i de flesta fall missvisande eftersom funktionsnedsättningar kan vara väldigt olika sinsemellan. Så istället för att behandla funktionsnedsättning som om den vore en homogen grupp bör man i statistik erkänna att det är en mycket heterogen grupp. Vår data kan brytas ner i 50 olika kategorier men också visas på aggregerad nivå. Det är få andra statistikområden i Sverige där detta är möjligt.

⁴ Petterson., Johansson., Demmelmaier, Gustavsson. Disability digital divide: survey of accessibility of eHealth services as perceived by people with and without impairment. *BMC Public Health* **23**, 181 (2023)

Gruppernas inbördes storlekar

Förutom förekomst i hela befolkningen kan det vara värdefullt att förstå de 10 gruppernas inbördes storlekar i relation till varandra.

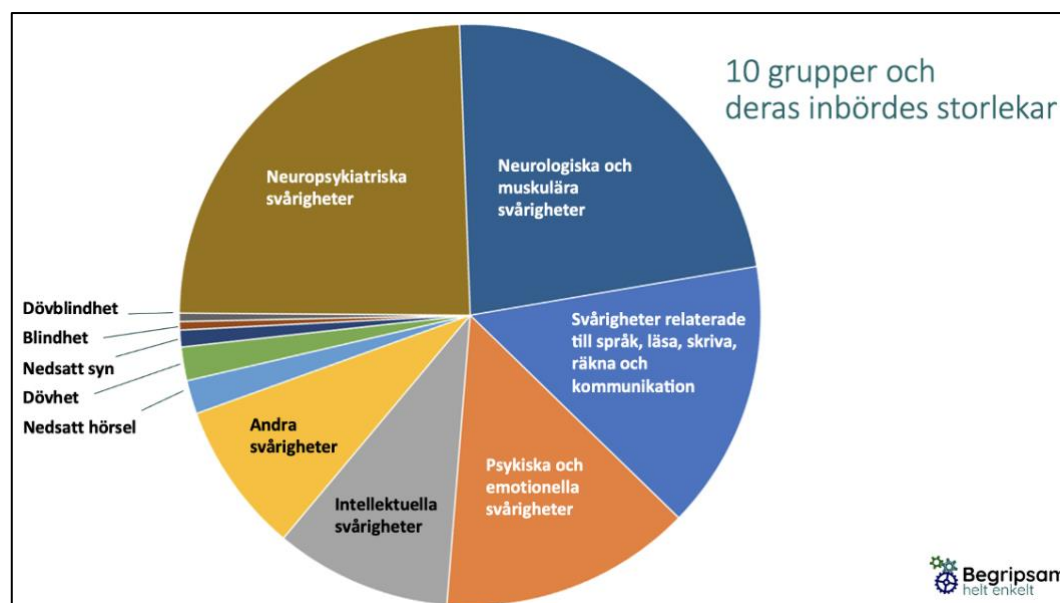

Diagram 27. Inbördes storlekar mellan de 10 grupper som vi använder oss av i rapporten. Grupperna utgörs av personer med funktionsnedsättning där det finns upplevda svårigheter att använda internet. Den största gruppen utgörs av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningen. Den minsta är personer som är dövblinda.

Jämförelsegrupp av personer utan funktionsnedsättning

Sedan 2019 har vi utökat vår undersökning med en jämförelsegrupp ur den svenska befolkningen. Det betyder att för alla som svarat i SMFOI och angett att de har en funktionsnedsättning så drar vi sex matchade kontroller ur befolkningsregistret. Vi matchar då mot ålder, kön och var i landet som deltagarna bor.

Det gör vi för att skapa ett representativt jämförelsematerial ur den svenska befolkningen. Vi eftersträvar att varje person med funktionsnedsättning ska motsvaras av matchande personer utan funktionsnedsättning. På det sättet kan vi jämföra om det finns skillnader, digitala klyftor, mellan:

- Personer med och utan funktionsnedsättning
- Personer inom någon av våra 10 sammanslagna grupper av funktionsnedsättningar och personer utan funktionsnedsättning
- Personer i någon av våra 50 kategorier av diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter och personer utan funktionsnedsättning

Jämförelserna är viktiga då de kan hjälpa oss att förstå om det finns digitala klyftor i samhället och om dessa minskar eller ökar över tid. Det gör det också möjligt att förstå om det finns grupper där de digitala klyftorna är särskilt stora.

Män och kvinnor

Statistik är ofta uppdelad på män och kvinnor. Vi har valt att inte göra en sådan uppdelning. Det beror på att skillnaderna mellan män och kvinnor med funktionsnedsättning i relation till användning av internet oftast är mycket små. I den vetenskapliga artikeln [Disability digital divide: survey of accessibility of eHealth services as perceived by people with and without impairment](#) har vi undersökt om kön är en bakgrundsvariabel som spelar roll. Vi såg då att vilken typ av funktionsnedsättning man har spelar större roll än vilket kön man har. De könsskillnader som finns har vi rapporterat i den vetenskapliga artikeln [Disability digital divide: the use of the internet, smartphones, computers and tablets among people with disabilities in Sweden](#). Den generella skillnad vi då kunde notera är att män med funktionsnedsättning har större svårigheter än kvinnor med funktionsnedsättning när det gäller att använda internet.

Personerna som deltar i våra undersökningar är användare av internet

Det kan vara viktigt att ha i åtanke när du läser denna rapport att det är personer med funktionsnedsättning som angett att de använder internet som har svarat på våra frågor. I vissa grupper av funktionsnedsättningar kan det i befolkningen finnas ganska stora andelar som inte alls använder internet. Det gäller till exempel i gruppen blinda. Där finns det framförallt äldre blinda personer som inte alls använder internet. Vi kan därför bara säga något om de personer med funktionsnedsättning som är användare av internet.

Förekomst av funktionsnedsättning i populationen

Det finns inte alltid tillförlitlig statistik över hur stora olika grupper av personer med diagnoser, funktionsnedsättningar och svårigheter är. Generellt kan sägas att vi har uppskattningar över hur många personer som har en viss diagnos. I vissa fall har vi också ganska goda skattningar av förekomsten av vissa svårigheter. Det gäller särskilt svårigheter att läsa, skriva och räkna. Vad vi däremot inte har någon tydlig uppfattning om är storleken av specifika kognitiva funktionsnedsättningar. Vi vet till exempel inte hur stor andel av befolkningen som kan sägas ha så stora problem med sin koncentrationsförmåga att det kan räknas som en funktionsnedsättning.

Nedanstående tabell (Tabell 25) är sammanställd av Stefan Johansson på Begripsam, Catharina Gustavsson, vid CKF, och Jan Gulliksen, vid KTH, och är tidigare publicerad i en forskningsartikel 2021⁵.

---

⁵ <https://link.springer.com/article/10.1007/s10209-020-00714-x>

Tabell 25: Numbers (n) and proportions (%) of participants who reported having each diagnose and impairment, and numbers (n) of women and men in each diagnose/impairment group.

Diagnose	Total n (%) ¹	Women n	Men n	Prevalence in the general Swedish population
ADD	52 (7%)	30	14	People with ADD are included in the ADHD prevalence figures
ADHD	94 (12%)	56	26	4-5% [1]
Aphasia	34 (4%)	19	14	0.34 % have stroke induced aphasia [2]. No numbers found on aphasia caused by other brain injuries.
Autism Spectrum	189 (25%)	99	64	1-2.5% [3]
Bipolar	25 (3%)	13	10	2.4% [4]
CP, Cerebral Palsy	19 (3%)	8	9	0.2% [5]
Dementia, Alzheimer's disease	2 (0.3%)	1	1	1.82% [6]
Depression, anxiety	179 (23%)	110	46	Point prevalence (2016) for depression: 5-8% and for anxiety: 12-17%. [7]
Dyscalculia	31 (4%)	18	11	14.7% reach level 1 or lower in numeracy proficiency [8]. 6.5% [9]
Dyslexia	113 (15%)	57	46	5-8%. [10]
Epilepsy	35 (5%)	13	19	0.04-0.06%. [11]
Intellectual disability	82 (11%)	43	35	0.8-3.7% [12]
Language Disorder	39 (5%)	17	16	9.92% of children aged 4-5 [13].
MS. Multiple Sclerosis	6 (1%)	4	2	0.11% men and 0.26% women [14]
Parkinson's disease	1 (0.1%)	1	0	0.2%, 1% of all Swedes aged 65 or more. [15]
Stroke	60 (8%)	29	25	Incidence 2016: 14 688 men, 13 635 women. [16]
Schizophrenia	20 (3%)	15	4	0.7% [17]. 0.4-1% [18]
Impairment	Total n (%) ¹	Women n	Men n	
Blind	30 (4%)	13	12	Blind people are included in the visually impaired group
Visually impaired	57 (7%)	27	26	1.2-2.97%. [19]
Deaf	22 (3%)	17	4	0.07-0.1%. [20]
Deafblind	11 (1%)	8	3	0.02% (age under 65) and 0.1% (age over 65) [21]
Hearing impaired	25 (3%)	13	9	15-17%. [22]
Fine motor impairments	93 (12%)	52	33	No numbers on prevalence/incidence found.
Speech impairment	54 (7%)	22	26	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Concentration	201 (26%)	116	67	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Focusing	158 (21%)	88	50	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Lack of self-esteem	129 (17%)	84	37	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Learning new things	72 (10%)	41	26	Specific learning disabilities: 10% [23]
Difficulties related to Memory	151 (20%)	79	56	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Reading	112 (15%)	60	43	13.3% reach level 1 or lower in literacy proficiency [8]. No distinction was made between reading and writing.
Difficulties related to Writing	110 (14%)	54	50	See Reading
Difficulties related to Social fear	78 (10%)	40	28	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Start or stop activities	168 (22%)	94	56	No numbers on prevalence/incidence found.
Difficulties related to Ability to Understand	90 (12%)	49	34	No numbers on prevalence/incidence found.
Sensitive for Strong Impressions	184 (24%)	126	40	No numbers on prevalence/incidence found.
Other	153 (20%)	94	48	

¹ On gender there were also the options "Other" and "I do not want to answer that question". Those gender groups where small and are not presented in the results. Participants could report multiple diagnoses/impairments.

Referenser till källor om förekomst av funktionsnedsättning

1. Karlsson T, Classon E, Rönnerberg J. The brain-friendly workplace - cognition, cognitive disability and working environment [In Swedish: Den hjärnvänliga arbetsplatsen - kognition, kognitiva funktionsnedsättningar och arbetsmiljö]. Stockholm; 2014.
2. Johansson MB. Aphasia and Communication in Everyday Life. Uppsala University; 2012.
3. Lundström S, Reichenberg A, Anckarsäter H, Lichtenstein P, Gillberg C. Autism phenotype versus registered diagnosis in Swedish children : prevalence trends over 10 years in general population samples. *BMJ*. 2015;350:1–6.
4. Kingdom U, Inter- CID. Prevalence and Correlates of Bipolar Spectrum Disorder in the World Mental Health Survey Initiative. 2011;68:241–51.
5. Maryam Oskui, Coutinho F, Dykeman J, Jette N, Tamar Pringheim. An update on the prevalence of cerebral palsy: a systematic review and meta-analysis. *Dev Med CHILD Neurol*. 2013.
6. Alzheimer Europe. Sweden 2013: The prevalence of dementia in Europe. 2013. <https://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2013-The-prevalence-of-dementia-in-Europe/Sweden>. Accessed 11 Oct 2018.
7. Adler M, Knorring L Von, Orelund L. Depression - background and treatment [In Swedish: Depression – bakgrund och behandling]. 2016.
8. OECD. OECD Skills Outlook 2013 - First results from the survey of adult skills. 2013.
9. Gross-Tsur V, Manor O, Shalev RS. Developmental Dyscalculia: Prevalence and Demographic Features. *Dev Med Child Neurol*. 2008;38:25–33. doi:10.1111/j.1469-8749.1996.tb15029.x.
10. The Swedish Dyslexia Association (Svenska Dyslexiföreningen). How common are difficulties in reading and writing/dyslexia? [In Swedish: Hur vanligt är läs- och skrivsvårigheter/dyslexi?]. 2018. <https://www.dyslexiforeningen.se/page2/>. Accessed 20 Aug 2018.
11. L. Forsgren, Beghi E, Öun A, Sillanpää M. The epidemiology of epilepsy in Europe – a systematic review. *Eur J Neurol*. 2005;12:245–53.
12. National Center for Biotechnology Information U.S. National Library of Medicine. Prevalence of Intellectual Disabilities. 2018. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK332894/>. Accessed 12 Aug 2018.
13. Norbury CF, Gooch D, Wray C, Baird G, Charman T, Simonoff E, et al. The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder : evidence from a population study. *J Child Psychol Psychiatry*. 2016;57:1247–57.
14. Ahlgren C, Odén A, Lycke J. High nationwide prevalence of multiple sclerosis in Sweden. *Mult Scler J*. 2011;17:901–8.
15. Swedish Neuro Registries. The registry for Parkinson's Disease. 2018. <http://neuroreg.se/en.html/parkinsons-disease>. Accessed 11 Aug 2018.
16. The National Board of Health and Welfare (Socialstyrelsen). Stroke Statistics 2016 [In Swedish: Statistik om stroke 2016]. 2017.
17. Mcgrath J, Saha S, Chant D, Welham J. Schizophrenia : A Concise Overview of Incidence , Prevalence , and Mortality. *Epidemiol Rev*. 2008;30 August:67–76.
18. Perälä J, Suvisaari J, Saarni S, Kuoppsalmi K, Isometsä E, Pirkola S, et al. Lifetime Prevalence of Psychotic and Bipolar I Disorders in a General Population. *Arch Gen Psychiatry*. 2007;64.
19. The National Board of Health and Welfare (Socialstyrelsen). Report on Public Health 2009 [In Swedish: Folkhälsorapport 2009]. 2009.

20. Werngren-Elgström M, Dehlin O, Iwarsson S. A Swedish Prevalence Study of Deaf People Using Sign Language : A prerequisite for Deaf studies. *Disabil Soc.* 2003;18:311–23.
21. National Knowledge-center on Deafblindness (Nationellt Kunskapscenter för dövblindfrågor). Prevalence of deafblindness [In Swedish: Förekomst av dövblindhet]. <https://nkcdb.se/dovblindhet/fakta-om-dovblindhet/forekomst/>. Accessed 4 Aug 2018.
22. Johansson MSK, Arlinger SD. Prevalence of hearing impairment in a population in Sweden : Prevalencia de las pérdidas auditivas en una población de Suecia. *Int J Audiol.* 2003;42:18–28.
23. Butterworth B, Kovas Y. Understanding Neurocognitive Developmental Disorders Can Improve Education for All. *Science* (80-). 2013;340:300–5.